

ÖNSÖZ

Çoktan seçmeli testlerde sorunun yanıtlanması sırasında nasıl bir davranış sürecinin gerçekleştiği ve bu sürecin açıklanabilmesinin önemli olduğu düşünüldüğü için bu konuda araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda, ülkemizde yanıtlama davranışlarını açıklamaya yönelik tek bir çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle, danışman görüş ve önerileri alınarak bu konuda çalışmaya karar verilmiştir.

Tez konumu seçmemde bana yol gösteren, çalışmalarımı yakından izleyerek bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve her zaman her konuda destek ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında ihtiyaç duyduğumda bana yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. Nizamettin KOÇ'a ve Yrd. Doç. Dr. Nükhet ÇIKRIKÇI DEMİRTAŞLI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Sevgi ve destekleriyle bugünlere gelmemi sağlayan anneme ve babama;

Bana her zaman destek olan ve benim için her zaman en iyiyi isteyen ablam Aliye'ye;

Desteğini, sabrını, yardımını ve en önemlisi sevgisini benden esirgemeyen eşim Emrah'a yürek dolusu teşekkürlerimi sunarım.

Yelda Nurdan ÖZDEMİR TOKAT

ÖZET

ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLERDE YANITLAMA DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

Özdemir Tokat, Yelda Nurdan
Yüksek Lisans, Ölçme ve Değerlendirme Programı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu

Kasım, 2006

Bu araştırma, çoktan seçmeli testlerde gösterilen yanıtlanma davranışlarının testten alınan puana, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumuna, alt testlere ve cinsiyete göre değişip değişmediğini saptamak amacı ile yapılmıştır. Araştırma, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulunun 8. sınıfında okuyan 100 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubuna uygulanmak üzere, 1998, 1999, 2000, 2001 ve 2002 yıllarında Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS)'nda kullanılmış maddeler içerisinde Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler ders programlarını örnekleyen maddeler seçilerek çoktan seçmeli bir test oluşturulmuş ve yanıtlanma davranışlarını tanımladığı düşünülen bir form geliştirilmiştir.

Araştırma grubunun, çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlanma davranışlarının testten alınan puana, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumuna, alt testlere ve cinsiyete göre çözümlenmesinde Excel programı kullanılmıştır.

Analizler sonucunda aşağıdaki temel bulgulara ulaşılmıştır:

1. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde;
  - a) Şekil/çizelge içeren sorularda gösterdikleri yanıtlanma davranışlarının, önce durumu ve yöneltmeyi okuma, sonra şekil/çizelgeyi inceleme, seçenekleri inceleme, seçenekler

doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okuma, doğru yanıtı işaretleme olduğu,

- b) Okuduğunu anlama ve paragrafa dayalı sorularda gösterdikleri yanıtlama davranışlarının, önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, durumu tekrar okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu,
- c) Belirtilen yanıtlama davranışlarının tüm test sorularında en çok tercih edilen yanıtlama davranışları olduğu belirlenmiştir.

2. Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerinde ortak yanıtlama davranışlarının var olduğu ve bu yanıtlama davranışlarının;

- a) Önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme,
- b) Önce yöneltmeyi okuma, sonra durumu okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme,
- c) Önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, durumu tekrar okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu belirlenmiştir.

Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerinde de ortak yanıtlama davranışlarının var olduğu ve bu yanıtlama davranışlarının;

- a) Önce durumu ve yöneltmeyi okuma, sonra şekli/çizelgeyi inceleme, seçenekleri inceleme, seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okuma, doğru yanıtı işaretleme olduğu,
- b) Önce şekli/çizelgeyi inceleme, sonra durumu ve yöneltmeyi okuma, seçenekleri inceleme, seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu belirlenmiştir.

3. Test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre yanıtlama davranışlarının belirgin bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4. Test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre yanıtlama davranışlarının belirgin bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

5. Kız ve erkek öğrencilerin aynı yanıtııma davranışlarında yoğunlaştığı ve her iki grup için aynı zihinsel süreçlerin gerçekleştiği bulunmuştur.

Benzer çalışmaların yapılmasına ilişkin öneriler getirilmiş ve elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

SUMMARY

DETERMINING ANSWERING BEHAVIOURS IN MULTIPLE CHOICE TESTS

Özdemir Tokat, Yelda Nurdan

This research has been made to establish the answering behaviours whether they are changing for test score, answering test questions with knowing and unknowing, subtest and sexuality. This research has been verified on 100 students who educated the 8th class in three public elementary school in Ankara on academic year of 2003-2004. For applying on the research group, a multiple choice test has been formed including the matters which used in Student Selection and Placement Examination For Secondary Education Institutions (OKÖSYS) of 1998, 1999, 2000, 2001 and 2002 and the matters which sampled syllabusses of Turkish, Mathematics, Science, Social Science, and with this test, a scale has been developed which includes the matters describing answering behaviours.

The Excel computer program has been used to analyze the answering behaviours of research group shown in multiple choice tests according to test score, answering test questions with knowing and unknowing, subtest and sexuality.

At the end of the analyses, the basic findings have been reached as below mentioned:

- 1) It is determined that the students, who educated the 8th class in elementary school,
  - a) have been shown the answering behaviour including reading state and orientation at first, after examining form/chart, examining choices, reading state and explanation again according to choices, and then signing the right answer in questions including form/chart,
  - b) have been shown the answering behaviour including reading state at first, after reading orientation, reading state again, examining

choices, and then signing the right answer in questions leaning on reading comprehension and paragraph,

- c) The answering behaviours stated above have been preferred mostly in whole test questions.

2) There have been common answering behaviours in Turkish and Social Sciences subtests and it is determined that these answering behaviours have been;

- a) Reading state at first, after reading orientation, examining choices and then signing the right answer,
- b) Reading orientation at first, after reading state, examining choices, and then signing the right answer,
- c) Reading state at first, after reading orientation, reading state again, examining choices and then signing the right answer.

There have been common answering behaviours in Mathematics and Science subtests and it is determined that these answering behaviours have been;

- a) Reading state and orientation at first, after examining form/chart, examining choices, reading state and orientation again according to choices, and then signing the right answer,
- b) Examining form/chart at first, after reading state and orientation, examining choices, examining form/chart again according to choices, and then signing the right answer.

3) It is determined that answering behaviours haven't shown a distinct difference for the state of answering test questions true and false with knowing.

4) It is determined that answering behaviours haven't shown a distinct difference for the state of answering test questions true and false with unknowing.

5) It is found that students of girl and boy have intensified on the same answering behaviours and for both groups, the same intellectual process have been actualized.

Some recommendations have been brought concerning to make similar studies and the findings have been discussed with in light of literature.

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME PROGRAMI)**

**ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLERDE YANITLAMA DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yelda Nurdan Özdemir Tokat

**Ankara
Kasım, 2006**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME PROGRAMI)**

**ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLERDE YANITLAMA DAVRANIŞLARININ
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yelda Nurdan Özdemir Tokat

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu

**Ankara
Kasım, 2006**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GRAFİK LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM	
1.GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
İlgili Araştırmalar.....	9
Amaç	13
Araştırmanın Önemi.....	14
Sayıltılar.....	14
Sınırlılıklar.....	14
Tanımlar.....	15
2.YÖNTEM.....	16
Araştırmanın Modeli.....	16
Çalışma Grubu.....	16
Veri Toplama Araçları.....	18
Verilerin Toplanması.....	20
Verilerin Analizi.....	20
3.BULGULAR VE YORUM.....	23
4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	40
Sonuçlar.....	40

Öneriler.....	44
KAYNAKÇA.....	46
EKLER.....	49

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Uygulama Yapılan Okullar ve Öğrenci Sayıları.....	17
Tablo 2. Araştırma Grubunun Çoktan Seçmeli Testten Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler.....	23
Tablo 3. Yanıtlama Davranışlarının Tüm Test Soruları İçin Yüzde Değerleri.....	25
Tablo 4. Tüm Test Soruları İçinde En Çok İşaretlenen Yanıtlama Davranışları, Yüzdesi ve Soru Numaraları.....	27
Tablo 5. Yanıtlama Davranışlarının Alt Testleri Kapsayan Test Soruları İçin Yüzde Değerleri.....	29
Tablo 6. Yanıtlama Davranışlarının Test Sorularını Bilerek Doğru ve Yanlış Yanıt Durumu İçin Yüzde Değerleri.....	33
Tablo 7. Yanıtlama Davranışlarının Test Sorularını Bilmeyerek Doğru ve Yanlış Yanıt Durumu İçin Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 8. Yanıtlama Davranışlarının Cinsiyete Göre Yüzde Değerleri.....	38

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Araştırma Grubunun Çoktan Seçmeli Testten Aldıkları Puanlara İlişkin Dağılım Grafiği.....	24
---	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, araştırmanın amacı ve alt problemler belirtilmiş, ilgili araştırmalar özetlenmiş ve araştırma konusu ile ilgili temel kavramlar açıklanmıştır.

Problem Durumu

İnsan; çeşitli özelliklerle donanmış bir organizma olarak davranışlarda bulunmaktadır. Davranış, bir kişinin yaptığı ve herhangi bir yolla ölçülebilen her durumu ve hisleri, tutumları ve zihinsel süreçleri diğer bir deyişle, doğrudan gözlenemeyen tüm içsel olayları kapsamaktadır (Morgan, 2004). Davranış, bir insanın bir durumdan diğerine yöneldiği olası yanıtlar arasında bir dizi tercihtir (Cronbach, 1954). Başka bir ifadeyle, davranış, bir organizmada yer alan ve organizma tarafından yapılan her türlü eylem anlamına gelmektedir (Yeşilyaprak, 2002).

İnsan, yaşamını sürdürebilmek için gelişim süreci içerisinde öğrenme yoluyla edindiği davranışları kullanmaktadır. Morgan (2004), öğrenmeyi, yaşantı sonucu davranışta meydana gelen nispeten sürekli bir değişiklik olarak tanımlamaktadır. Öğrenmenin temelinde organizmanın algılaması, hatırlaması, düşünmesi, başka bir deyişle, bilişsel süreçleri ve yapıları yatar. Organizma “neyin neyle ilişkili olduğunu algılar, anlar” ve daha sonra test edildiğinde, daha önce algılamış olduğu ilişkileri hatırlar ve ona göre davranır (Cüceloğlu, 1997). İnsan, öğrenme yeteneğini en fazla kullanan organizma

olarak bu yeteneğini sürekli geliştirmek ister. Bu gelişim için en önemli kaynak eğitimidir.

Eğitim, insanlığın bilinen tarihinden itibaren varlığını sũrdũren önemli bir olgudur; gũnũmũzde de uygarlık dũzeyi ne olursa olsun her toplumda varlığını sũrdũrmektedir (Varış, 1994). Genel anlamda eğitim, bireylerin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sũreci olarak tanımlanmaktadır (Ertũrk, 1971). Bu sũreç içerisinde, bireylerin davranışlarındaki değişimin ölçũlmesi ve ölçme sonuçlarının değerlendirilmesi bireylerin gelişim dũzeylerini belirlemek açısından önem kazanmaktadır.

Ölçme, belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip olma derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve sayı sembolleriyle ifade edilmesidir (Tekin, 2000). Genel anlamda ölçme, herhangi bir niteliği, o niteliğe uygun araçlarla gözlemek ve sonucu araca uygun bir birimle ifade etmektir. Ölçmenin bilimdeki yeri, yapıların gözlem ve deneylere dayalı olarak kurulmasında geçerli ve güvenilir veri sağlamaktır. Ölçme, eğitim kararlarının verilmesinde de güvenilir ve geçerli bilgi sağlamada işe koşulur (Baykul, 2000).

Değerlendirme ise ölçme sonuçlarının bir ölçũtle kıyaslanarak ölçũlen nitelik hakkında karara varılması işi olarak tanımlanmaktadır (Turgut, 1995). Değerlendirme, eğitim sũrecindeki öğelerin çalışıp çalışmadığının belirlenmesini, çalışmayan yönlerin saptanmasını ve sũrecin eksikliklerinin giderilmesini sağlar.

Eğitim, öğrenci ve öğretici özelliklerinin eğitim programlarında ortaya konulan hedeflere ulaşmak için gerçekleştirilen ve öğrencilerde öğrenme ürünleri ile sonuçlanması beklenen bir sũreç olarak değerlendirilebilir. Bu sũreç içerisinde eğitim hedeflerini, öğrenme-öğretme çabaları ve ölçme-değerlendirme açısından çeşitli insan nitelikleri oluşturur. Özçelik'e (1998-8) göre, insan niteliklerini üç grupta ele almak mümkündür;

1. Daha çok organların tek tek veya toplu hareketleriyle ilgili becerileri kapsayan devimsel alan,
2. Daha çok bilgiyi tanıma, hatırlama, onun üzerinde akıl yürütme, kavramlar, genellemeler, kuramlar vb. oluşturma ve bunları denetleme gibi süreçlerde kendini gösteren yeterlikleri kapsayan bilişsel alan,
3. Daha çok ilgi, tutum, özgüven (özkavramı) gibi adlarla anılan duygu ve eğilimler şeklindeki özellikleri kapsayan duyuşsal alan.

İnsan niteliklerinin hedef olarak kapsandığı eğitim süreci sonucunda, öğrenme ürünü olarak çeşitli davranışlar kazanılır. Bu davranışlar, eğitim programında amaçlanan davranışlar olabileceği gibi istendik ancak yetersiz görülen bazı davranışlar da olabilir. Bununla birlikte, eğitimle gerçekleştirilmek istenen davranışlardan bir kısmı doğrudan gözlenebilir; bir kısmı ise doğrudan gözlenemez. Devimsel davranışlar genellikle birinci gruba girerken bilişsel ve duyuşsal davranışlar ise genellikle ikinci grupta yer alır (Özçelik, 1998-8). Üç alandaki davranışların gözlenebilirlik özelliklerini etkileyen en önemli etmen ise eğitim programının hedeflediği insan nitelikleridir.

Eğitim hedefleri arasında, insan niteliklerini oluşturan bilişsel yeterlikler, devimsel beceriler ve duyuşsal özellikler yer almaktadır. Bu nitelikler arasında bilişsel yeterlikler, eğitim hedeflerinin içerisinde daha önemli bir yere sahiptir. Bilişsel yeterlikleri, düşünme, karar verme, denence geliştirme, uygulama ve değerlendirme etkinlikleri ile yansıtılan zihinsel süreçler olarak tanımlamak mümkündür (Aydın, 2000). Özçelik (1998-8), eğitim hedeflerinde kapsanan insan niteliklerinden geçmişte en çok bilişsel yönü ağır basanların üzerinde durulmuş olmasının bu tür yeterliklerin öğretilmesi ve ölçülmesi ile ilgili önemli bir bilgi birikiminin oluşmasını sağladığını belirtmektedir. Bilişsel yeterliklerin eğitim hedefleri içerisinde önemli bir yere sahip olduğunun kabullenilmesi, bu yeterliklerin öğretim etkinliklerinde taksonomiler doğrultusunda ele alınabilmesi için çeşitli yaklaşımların gelişmesini sağlamıştır.

Bilişsel yeterlikler taksonomisinin geliştirilmesi ile ilgili olarak literatürde çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Gardner, bilişsel becerileri sınıflandırırken zekâ kuramı çerçevesinde bir sınıflama yapmıştır. Gardner, zekâyı sözel,

mantıksal/matematiksel, uzamsal, bedensel/devinduyumsal, müziksel, iletişimsel, içsel ve doğa olmak üzere sekiz boyutta ele almış ve bilişsel becerileri de bu boyutlarla sınıflandırmıştır (Gardner, 2004). Guilford, zekâyı üç boyutlu olarak ele almış ve bunları içerik, işlevsel ve ürünsel olarak sınıflamıştır. Guilford, bu boyutları kendi içerisinde alt bölümlere ayırmış, bilişsel alanla ilgili olarak işlevsel boyutun önemli olduğunu belirtmiştir. İşlevsel boyutu, bilgi, hatırlama, iraksak düşünme, yakınsak düşünme ve değerlendirme alt başlıklarıyla aşamalı olarak sınıflamıştır (Meeker, 2006). De Corte, Guilford'un taksonomisinden yola çıkarak bilişsel alan becerilerini sınıflandırmıştır (De Corte, 1988). Taba, sınıflamasında, bilişsel alanı, I, II ve III olarak üç ana bölüme ayırmış ve bu bölümleri de alt basamaklara bölmüştür. Alan I'i, sayma, listeleme, fark etme, gruplama, etiketleme; alan II'yi yorumlama, çıkarım yapma ve genelleme; alan III'ü açıklama ve yordama olarak alt basamaklara bölmüştür. Ayrıca hedefleri temel bilgi, düşünme, tutumlar-duygular-duyarlılık, akademik ve toplumsal beceriler biçiminde aşamalı olarak sınıflamıştır. De Block, öğrenilmiş davranışları yöntem, konu ve transfer olarak üçe ayırarak bölümler içerisindeki alt basamakları aşamalı olarak belirtmiştir. Gagne-Merrill Taksonomisinde, temelde öğrenme türleri yer almakta ve bilişsel beceriler davranışlar alanları içerisinde ele alınmaktadır. Gerlach ve Sullivan Taksonomisi, bilişsel alanla ilgili davranışları, kimlik verme, adlandırma, betimleme, inşa etme, düzenleme ve yapıp gösterme basamaklarına ayırmaktadır (Sönmez, 2001). Bu yaklaşımlar içerisinde eğitim amaçlarını sınıflandırmada yaygın olarak kabul edilen Bloom Taksonomisidir. Bloom (1972)'a göre bilişsel yeterlikler; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olmak üzere altı aşamalı bir sıra içinde gerçekleşir. Bloom Taksonomisi, yıllardan beri kullanılmasına rağmen son yıllarda taksonomiye destekleyen araştırmalar azalmaktadır. Bu araştırmalarda, Bloom Taksonomisinde yer alan basamaklar arasında binişiklikler olduğu (örneğin kavrama-analiz basamakları) ve değerlendirme basamağının en üst aşamada yer alan bir basamak değil, her basamakta yararlanılacak bir boyut olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Bloom'un öngördüğü hedef davranış tanımlamalarının öğrencileri ezbere yönelttiği, üst düzey zihinsel becerilerin taksonomide yer almadığı ve önerilen taksonominin her ders için çok uygun olmadığı da eleştirilmektedir (Haladyna, 1994).

Bilişsel yeterlikleri taksonomi içerisinde açıklayan bütün yaklaşımlar genel olarak incelendiğinde, öğretim etkinliklerini amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme boyutlarında ele almaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretim etkinliklerinin değerlendirme boyutunu, eğitim ile kazanılan davranışların ölçülmesi, ölçme sonuçlarının değerlendirilmesi ve sonuçlar doğrultusunda gereken önlemlerin alınması oluşturduğu belirtilebilir. Bu işlemler içerisinde, davranışın ölçülmesi diğer işlem basamaklarını da etkilediği için önemlidir. Davranışın ölçülmesinde belli başlı yaklaşımlara bakıldığında, bazı öğrenci davranışlarının gözlenebilir olduğu, bazı davranışların da ürünlerinin ölçmeye elverişli olduğu görülmektedir (Turgut, 1995).

Okul öğrenmelerinde yer alan derslere ilişkin davranışların ölçülmesinde, uzun yanıtı, kısa yanıtı, sözlü, doğru-yanlış eşleştirmeli ve çoktan seçmeli sınavlar gibi klasik, performans ve portfolyo değerlendirme gibi yeni değerlendirme yolları kullanılmaktadır. Bunlardan hangilerinin kullanılacağına, ölçme yapılacak grubun nitelikleri, öğrenci sayısı, konu alanı, ortam, konu ve ölçülecek zihinsel özellikler gibi değişkenler göz önüne alınarak karar verilir.

Testler, bireyin bir bütün olarak incelenmesinde kullanılan değişik yöntem ve araçlardan sağlanan bilgilerle birleştirildiğinde birey hakkında verilen kararları sağlamlaştıran psikolojik ölçme araçlarıdır. Testler hiçbir zaman kendiliğinden kararlar veren mekanik araçlar olmayıp bireyi anlamada bize önemli olgusal bilgiler sağlayan araçlardır (Cronbach, 1970). Eğitimin hedefleri arasında yer alan birçok bilişsel yeterlik, seçmeli sorulardan oluşan testlerle (sınavlarla), yeterli güvenirlik ve geçerlikle ölçülebilmektedir (Özçelik, 1998-8). Çoktan seçmeli testlerin, soru sayısındaki fazlalık, puanlanmasındaki kolaylık ve nesnellik gibi yararları bulunmaktadır. Ancak bu yararları yanında soru yazımının uzmanlık gerektirmesi, seçeneklerin işlevlik yönünden iyi düzeyde hazırlanması ve bazı bilişsel davranışları ölçmede eksik kalması gibi sakıncaları da bulunmaktadır. Buna rağmen, çoktan seçmeli testlerin kullanım alanı ve özellikle bilişsel yeterliklerin ölçülmesindeki öneminin anlaşılması giderek yaygınlaşmaktadır.

Çoktan seçmeli testlerde, öğrencilerden soruların yanıtlarını verilen seçenekler içerisinde bulması istenmektedir. Bu tür testlerde, öğrenciden beklenen, kendisine yöneltilen soruyu okuması, yanıtı düşünüp bulması ve bulunduğu yanıtı seçenekler arasından işaretlemesidir (Özçelik, 1989). Çoktan seçmeli testlerde, öğrencilerin sadece sorunun ölçmeye çalıştığı bilişsel yeterlikleri değil, aynı zamanda soruyu yanıtlarken, yanıtı işaretleyinceye kadar, izledikleri zihinsel süreçler de belirlenmektedir. Zihinsel süreç içerisinde bilgi akışını, bilgiyi işlemek için gerekli faaliyetleri ve kullanılacak işlem öğelerini belirlemek için çeşitli işlemler gerçekleşir. Bu işlemleri yürüten biliş yönetme süreci, bilişsel süreçler hakkındaki bilgi ve bu süreçleri kontrol etme özelliklerini içermektedir. Bilişsel süreçler, bir bilgi deposundan diğerine bilgi akışını sağlayan “zihinsel eylemlerdir (Yeşilyaprak, 2002). Bilişle ilgili stratejiler bilme ve öğrenme biçimleri, öğrencinin öğrenme faaliyetlerini kontrol ederler. Bireyin öğrenmesinde en az zeka kadar etkilidirler. Birey bilişsel faaliyetleri tecrübe edinirken, daha sonraki bilişsel faaliyetlerini ve öğrenmenin verimini kontrol edecek olan, algılama stratejisi, bilme biçimi ve öğrenme biçimlerini geliştirirler (Ülgen, 1997). Yanıtlama davranışlarının algılama stratejisinin değişmiş olması sonucunda bilme ve öğrenme biçimleri ile ortaya çıktığı ve farklı durumlarda yinelenerek devam ettiği düşünülmektedir. Bu çalışmada yanıtlama davranışı, öğrencinin çoktan seçmeli bir soruyu yanıtlarken kendi stratejisi doğrultusunda belirleyip farkında olarak ya da olmayarak izlediği zihinsel davranışlardan oluşan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma içerisinde, bilişsel yeterliklerin, belirli bir sıra izleyen çeşitli adımlar sonucunda zihinsel bir süreç gerçekleştirdiği ve yanıtlama davranışlarının ortaya çıktığı; bu sürecin de tıpkı problem çözme süreci gibi gerçekleştiği ele alınmaktadır.

Problem çözme süreci, problemin temel bileşenleri olduğu ve sürecin çeşitli adımlara dayanarak açıklandığı kabul edilmektedir. Farklı türdeki problemlerin çözüm şemaları birbirinden ayrı olsa da tüm çözüm şemalarında ortak olan genel adımlar bulunmaktadır.

Bilişsel Psikoloji içerisinde tanımlanan bir yaklaşımda, problem çözme sürecindeki başlıca dört adım şöyle belirtilmektedir (Glass ve Holyoak, 1986):

1. Problemin ilk tasarımını yapmak (amaç, hedefler, işlemler ve sınırlamalar çerçevesinde).
2. Olası sonucu tasarlamak için problem çözme yöntemlerini kullanmak.
3. Eğer gerekliyse, problemi tekrar formüle etmek.
4. Planı tamamlamak için bir işlem yapmak ve sonuçları kontrol etmek.

Bu dört adım, problem çözme sürecindeki genel adımlar olarak belirtilmektedir. Çoktan seçmeli bir test sorusu, bir problem olarak kabul edildiğinde, sorunun yanıtlanma sürecinin tıpkı problem çözme sürecinde olduğu gibi gerçekleştiği ileri sürülebilir. Sorunun bir problem olarak algılandığı düşünüldüğünde ilk önce gerçekleştirilen adımın sorunun tasarımının yapılması olduğu görülmektedir. Diğer işlem basamaklarında sırasıyla, sorunun sonucunu bulmak için çeşitli çözüm yollarının kullanılması, eğer sonuca ulaşılamadıysa sorunun tekrar incelenmesi ve son olarak da sorunun çözümüne ulaşmak için gereken işlemin yapılmasının beklendiği belirtilebilir. Problem çözme sürecinde, problemin doğasından, problemle karşılaşan kişiden ve problemin yaşandığı ortamdan kaynaklanan çeşitli farklılıklar yaşanabileceği gibi yanıtlanma sürecinde de, soruyu yanıtlayan kişiye, soru tiplerine ve alt test türüne göre çeşitli farklılıklar olabileceği belirtilmelidir.

Çoktan seçmeli testlerde, öğrencinin zamanının büyük bir kısmı, soruların okunarak neyin sorulduğunun anlaşılmasına, sorunun yanıtının düşünülmesine ve bulunan yanıtın hangi seçenekte olduğunun bir işaretle belirtilmesine harcanmaktadır (Özçelik, 1989). Belirtilen bu süreç içerisinde, soruların ne zaman ve nasıl okunduğu, okunduktan sonra nasıl davranılarak yanıtın bulunmaya çalışıldığı ve bu sırada hangi zihinsel süreçlerin gerçekleştiği belirlenmelidir. Ölçülmek istenen davranışı ölçecek en uygun soruların hazırlanabilmesi, ölçmedeki hata payı ve şans başarısının en aza indirilebilmesi ve en önemlisi bilişsel yeterliklerin zihinsel davranışa dönüşme sürecinin ortaya çıkarılabilmesi açısından yanıtlanma davranışlarının açıklanabilmesi gerekmektedir.

Bir okuldaki eğitim-öğretim etkinlikleriyle öğrencilerde sağlanması öngörülen davranış değişiklikleri çok çeşitlidir. Buna bağlı olarak da,

öğrencilerin değerlendirilmesi gereken davranışları, bilişsel (cognitive) davranışlardan duyuşsal (affective) davranışlara kadar uzanabilen bir çeşitliliği içermektedir. Modern okulun öngördüğü amaçların çeşitliliği; bilgi kadar anlamının, beceri kadar değer biçmenin, tekrar meydana getirmek kadar uygulama yeteneğinin, akademik başarı kadar ilgi ve tutumların da değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Koç, 1986).

Cüceloğlu'na göre teknolojik yapıya dayanan günümüzün modern toplumlarında, büyük şehirlerde yaşayan insanların davranışlarının büyük bir çoğunluğu zihinsel süreçleri gerektirir. Bu nedenle, okullarımızdaki eğitim programlarını yapılaştırırken, insanın bilişsel süreçlerinin önemi göz önünde tutulmalıdır (Cüceloğlu, 1997). Bilişsel yeterliklerin oluşturduğu bilişsel alan davranışlarının doğrudan gözlenemediği ancak işaretçileri olan davranışlarla ölçülebildiği belirtilmiştir. Bilişsel yeterliklerin doğrudan gözlenebilir özellikte olmaması bu yeterlikleri ortaya çıkarıcı çeşitli düzenlerin kurulmasını gerektirmektedir. Bu düzenlerle, bilişsel davranışı ortaya çıkaran yeterliklerin kişide bulunup bulunmadığı, bulunduysa ne derecede bulunduğu ve farklı yeterlik düzeylerinin var olup olmadığı belirlenmeye çalışılır. Bir soruyu yanıtlarken gerçekleştirilen bilişsel davranışlar olan yanıtlama davranışlarının çeşitli düzenler içerisinde varlığının ortaya çıkarılması, eğitim sürecinde program geliştirme ve programın etkililiğini belirleme çalışmaları açısından yararlı olacaktır. Yanıtlama davranışlarının gerçekleşme sürecinin ortaya çıkarılması, eğitim hedeflerinin en önemli parçası olan bilişsel yeterliklerin tanımlanması ve bilişsel nitelikteki davranışsal özelliklerin açıklanması bakımından önemlidir. Bu tanımlama ve açıklama ile birlikte öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilişsel yeterliklerin kazandırılması ve kazanılma derecelerinin belirlenmesi amacıyla uygun ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının geliştirilmesi açısından da önem kazanmaktadır.

İlgili Araştırmalar

Yapılan alanyazın taraması sonucunda, bu araştırmanın konusu ile doğrudan ilgili bir çalışmaya rastlanamamıştır. Araştırma konusuyla ilgili olduğu düşünülen bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Erden (1984), yaptığı çalışmada ilkokula devam eden öğrencilerin dört işleme dayalı matematik problemlerini çözme süreçlerini incelemiştir. Çalışma sürecinde problem çözme becerisine sahip öğrencilerin gösterebilecekleri problem çözme davranışları ve çeşitli sınıflarda yapılan çalışmalarda hangi yaş grubu öğrencilerin hangi problem çözme davranışı sergilediği saptanmıştır. Yapılan bu çalışmada, problem çözme becerisine sahip öğrencilerin problem çözerken gösterdikleri olası dokuz davranış ele alınmıştır. Bu davranışlar;

- problem çözümünde kullanılacak veriler
- işlemleri bulma
- problemde istenenleri bulma
- problemi kendi ifadesi ile yazma / söyleme
- şema ya da şekille gösterme
- sonucu tahmin etme
- işlemleri doğru olarak yapma ve sağlama
- tahminle sonucu karşılaştırmadır.

Araştırma sonucunda işlemleri ya da kuralları bulma ve işlemleri doğru olarak yapma davranışlarının her üç sınıf öğrencileri için kritik olduğu belirlenmiştir. 2. ve 3. sınıf öğrencileri için problemde istenenleri bulma, problemi kendi ifadesiyle yazma ve işlemlerin sağlamasını yapma davranışları kritik olduğu saptanırken problemin çözümünde kullanılacak verileri yazma davranışı sadece 2. sınıf öğrencileri için kritik bulunmuştur. Belirlenen kritik davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Umay (1992), matematiksel düşünme sürecini ve sonucu yoklayan testlerde öğrencilerin gösterdiği davranışları karşılaştırmıştır. Süreci yoklayan

testlerdeki maddeler problemin çözümü için gerekli aşamaların bulunmasını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Sonucu yoklayan testte ise maddenin çözümü için gerekli işlem basamaklarının bulunması değil, sonucun bulunması istenmiştir. Bu araştırma ile ulaşılan sonuçlar, süreci yoklayan testlerin problem çözme becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğu, sonucu yoklayan testlerin problemi çözemeyen öğrencilerin belirlenmesini sağladığı, sonucu yoklayan maddelerin süreci yoklayan maddelerden daha kolay bulunduğu ve çoktan seçmeli testlerle matematiksel düşünme sürecinin ölçülebileceği yönünde olmuştur.

Umay (1997), yanıtlayıcı davranışların analizi yolu ile matematikte problem çözümleri için güvenilirlik ve geçerlik araştırmasında, üniversite öğrencileri ile çalışmış; yanıtlayıcılara öncelikle çoktan seçmeli bir matematik muhakeme testi ve üç hafta sonra da çoktan seçmeli testte kullanılan problemlerin açık uçlu sorular halinde sorulduğu bir sınav uygulanmıştır. Çoktan seçmeli test uygulamasında yanıtlayıcılardan çözemedikleri maddeleri boş bırakmaları istemiştir. Uygulamalar sonrasında test istatistikleri hesaplanmıştır. Araştırma ile yanıtlayıcı davranışlarına ilişkin olarak yanıtlayıcı davranışlarının sınav türüne göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Umay (1998), seçmeli testlerde yanıtlayıcı davranışları ve şans başarısının elimine edilmesi işlemlerine ilişkin önerilerini içeren çalışmasında, lise son sınıf öğrencilerine çoktan seçmeli bir matematik muhakeme testi uygulanmış ve her test maddesini cevapladıktan sonra cevaplama işlemi sırasında nasıl davrandıklarına ilişkin verilen iki soruyu yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerden verilen cevap kağıdında bulunan yönergede hiçbir maddeyi boş bırakmamaları gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin cevaplama işlemi sırasında nasıl davrandıklarını ölçmeyi amaçlayan sorulardan birincisi farklı cevaplama durumunu içermektedir. İkinci soru ile dört yanlının bir doğruyu götürmesi uyarısının yapılması durumunda maddeyi boş bırakıp bırakmayacaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada yanıtlayıcıların çoktan seçmeli test maddelerini yanıtlarken kaç seçenекle ilgilendiği, hangi durumlarda yanıtlayıcıların çoktan seçmeli test maddelerini boş bırakmayı tercih ettikleri, çoktan seçmeli bir testi yanıtlayanların davranışlarının

maddelerin doğru yanıtlarını bulabilmeleri ile ilgili olup olmadığı gibi sorulara yanıt aranmıştır. Bu çalışma sonucunda yanıtlayıcıların test maddelerini yanıtlarken “doğru yanıtı 2 eşit şanslı seçeneğe düşürüp birini rasgele attım”, “doğru yanıtı 3 eşit şanslı seçeneğe düşürüp birini rasgele attım” ve “doğru yanıtı 4 eşit şanslı seçeneğe düşürüp birini rasgele attım” seçeneklerine fazla yönelmedikleri belirlenmiştir. Ayrıca seçenekler arasında kendi bulduğu yanıtı ya da benzerini bulamayan yanıtlayıcıların diğer seçenekleri inceleyerek bazılarını elemeye çalışmak yerine doğru yanıtı bulamadıklarını kabul ettikleri ve seçeneklerden herhangi birini rasgele atmak yolunu izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yanıtlayıcıların çok büyük bir bölümünün maddenin doğru yanıtını bulamadıklarında maddeyi boş bırakma eğiliminde oldukları bilgisine de ulaşılmıştır. Ayrıca yanıtlayıcılara düzeltme yapılacağı, bu nedenle doğru yanıtını bulamadıkları maddeleri boş bırakmaları da söylene “ en doğrusunu tahmin ettim” diyenler büyük bir çoğunlukla işaretleyeceklerini belirttiklerinden sonuçlara şans başarısının karışmasının kaçınılmaz olduğu belirlenmiştir.

Kadioğlu (2002), çalışmasında çoktan seçmeli testlerde, test maddelerini cevaplama davranışlarının, madde ve öğrenci özelliklerine göre nasıl bir değişim gösterdiğini araştırmıştır. Bu çalışmada, özel bir kolejde okuyan öğrencilere, matematik testi (oran-orantı testi) ile Öğrenci Cevaplama Davranışları Formu (ÖCDF) uygulanmıştır. Öğrencilerden matematik testindeki her maddeyi çözmeleri ve sonra ÖCDF’ye o soruyu hangi cevaplama davranışını göstererek cevap verdiklerini işaretlemeleri istenmiştir. Test ve madde istatistiklerinin elde edilmesi ile aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Test maddelerinin kolay, orta güçlükte ve zor olmasına göre öğrencilerin cevaplama davranışları değişmektedir. Test maddelerinin kolay olması durumunda öğrencilerin çoğunlukla maddeyi çözme davranışını gösterdikleri, sorular zorlaştıkça eğer o maddeyi çözmek için gerekli beceriye sahip değilse boş bırakma ya da çözemeyeceğini düşünüp şansla maddeyi cevaplamaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2. Madde ayırt edicilik indeksinin cevaplama davranışları üzerinde önemli sayılabilir bir fark yaratmadığı sonucu elde edilmiştir.

3. Test maddelerini cevaplama davranışlarının alt, orta ve üst puan gruplarındaki öğrencilere göre değişim gösterdiği, üst puan grubundaki öğrencilerin cevaplama davranışlarının maddeyi çözme ve sonucu seçenekler arasından işaretleme olduğu, alt ve orta puan grubundaki öğrencilerin ise test maddelerini cevaplama davranışlarının üst puan grubundaki öğrencilere göre değiştiği ve çok çeşitli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmalarda, matematik alanındaki cevaplama davranışları, değişik yaş grupları üzerinde farklı yöntemlerle belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, matematik alanındaki cevaplama davranışlarının varlığı ortaya konulmuş; cevaplama davranışları yaş grubu, sınav türü, şans başarısı ve test maddesi özellikleri doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak, farklı bir alanla ilgili olarak yanıtlama davranışlarının belirlenmesinde değişik yöntemlerin uygulandığı ve yanıtlama davranışlarının bilişsel yeterlikler doğrultusunda gerçekleşen zihinsel bir süreç olarak ele alındığı ve araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada; çoktan seçmeli testlerde görülen yanıtlama davranışları, zihinsel bir süreç sonucunda ortaya çıkan bilişsel davranışlar olarak kabul edilmiş ve bu davranışların gerçekleşme sürecinin incelenmesi ise çalışmanın temel problemini oluşturmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın amacı; çoktan seçmeli testlerde gösterilen yanıtlama davranışlarının testten alınan puana, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlama durumuna, alt testlere ve cinsiyete göre değişip değişmediğini saptamaktır.

Araştırmanın belirlenen amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışları;

- 1) Testin bütününde nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 2) Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler alt testlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 3) Test sorularını bilgisine güvenerek doğru yaptığını düşünerek yanıtı işaretleme (bilerek yanıtlama) durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 4) Test sorularını bilgisi olmadığı için tahminle yaptığını düşünerek yanıtı işaretleme (bilmeyerek yanıtlama) durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 5) Cinsiyete göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de çoktan seçmeli sınavlarda soruların yanıtlanması sırasında gerçekleşen yanıtlama davranışlarını şans başarısı faktörünün etkileri doğrultusunda açıklayan araştırmalar bulunmakla birlikte; yanıtlama davranışlarının gerçekleşmesinde bilişsel yeterliklerin varlığını ve bu davranışların bir zihinsel süreç olarak kabul edildiği araştırmalar bulunmamaktadır. Araştırmanın, öğrencilerin çoktan seçmeli test maddelerini yanıtlarken göstermiş oldukları yanıtlama davranışlarının bilişsel süreçler içerisinde açıklanabilmesi, bilişsel yeterliklerin öğretme ve öğrenme süreçlerinde kazandırılabilmesi ve kazanılan bilişsel beceri düzeylerinin belirlenmesi açısından ölçme ve değerlendirme çalışmalarına bilgi vermesi beklenmektedir. Öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri ölçme amacıyla uygulanan sınavlarda, öğrencilerin göstermiş oldukları yanıtlama davranışlarının ve bu davranışlara temel oluşturan zihinsel becerilerin ortaya konulmasının, eğitim sürecinde gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme çalışmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sayıtlar

Öğrencilerin, test maddelerini yanıtlarken göstermiş oldukları yanıtlama davranışlarını eksiksiz olarak yansıttıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2003 – 2004 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan üç resmi ilköğretim okuluna devam eden 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Test sorularını bilerek yanıtlayma durumu: Öğrencinin, soruyu kendi bilgi ve becerileri ile yanıtladığını; başka bir kaynağın yanıtlayma sırasında kullanılmadığını açıklayan durumdur.

Test sorularını bilmeyerek yanıtlayma durumu: Öğrencinin, soruyu kendi bilgi ve becerisi dışında; soru seçeneklerinden yararlanarak veya hiç bilmediği bir seçeneği işaretleyerek yanıtladığını açıklayan durumdur.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışlarının öğrencilerin testten aldıkları puanlara, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlama durumlarına, alt testlere ve cinsiyetine göre değişip değişmediğini saptamaya yöneliktir. Bu açıdan araştırma, mevcut bir durumu olduğu şekliyle açıklamayı amaçladığından betimsel türde bir araştırmadır (Karasar, 2000).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Ankara ilindeki ilköğretim okullarının 8. sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. 8. sınıf öğrencilerinin seçilmesinin iki nedeni bulunmaktadır. Birinci neden, araştırılmak istenen yanıtlama davranışlarının bilişsel yeterlikler içerisinde açıklanması ve bilişsel nitelikteki davranışsal özelliklerin ölçülmesinde kullanılan ölçme araçlarının özellikleridir. Eğitim hedefleri arasında yer alan birçok bilişsel yeterlik, seçmeli sorulardan oluşan testlerle, yeterli güvenirlik ve geçerlikle ölçülebilmektedir. Bununla birlikte, bilişsel nitelikteki davranışsal özelliklerin ölçülmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan çok ve çeşitli ölçme araçları bulunmakla birlikte, teknik özellikleri de saptanarak yaygın bir biçimde kullanıma sunulmuş olanlar ülkemizde pek yoktur. Buna yaklaşan ölçme araçları arasında, üniversite giriş sınavlarında kullanılan testler, bazı orta dereceli okullara öğrenci seçmede kullanılan testler, modern fen programı uygulayan liseler ve lise dengi

okullarda kullanılmak üzere hazırlanmış olan bazı testler, burs ve benzeri olanaklardan yararlanacak olanları seçmek için kullanılan bazı testler sayılabilir (Özçelik, 1998-8). Bilişsel nitelikteki davranışsal özelliklerin, Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS)'nda kullanılan seçmeli sorularla ölçülebildiği bilgisi doğrultusunda, bu sınava giren yaş grubu (12 yaş ve üzeri) ile çalışılmıştır. İkinci neden ise, bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin bilişsel gelişim açısından soyut işlemler döneminde (12 yaş ve üzeri) yer almasıdır. Bu dönem içerisinde yer alan ergenler, soyut işlemlere ulaşırlar, mantıksal sonuçlar çıkarırlar ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilirler (Onur, 1998). Ergenlerin sahip oldukları bilişsel yeterlikler ve girdikleri Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS)'nin teknik özellikleri açısından bu yaş grubundaki öğrencilerle çalışılmıştır.

Uygulama yapılacak okulların seçilmesinde, çalışmaların gerçekleştirilmesinde sağlanacak kolaylık ve okul idarelerinin olumlu bakış açıları göz önünde bulundurulmuştur. Bu faktörler doğrultusunda, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulunda, 2003-2004 eğitim öğretim yılında 8. sınıfta okuyan toplam 112 öğrenci üzerinde uygulamalar yapılmıştır. Ancak 12 öğrenci, test sorularının tümünü yanıtlamamaları ve yanıtlama davranışlarını açıklayıcı bilgiler vermemeleri nedeniyle araştırma dışında bırakılmıştır.

Tablo 1. Uygulama Yapılan Okullar ve Öğrenci Sayıları

İlçe	Okul Adı	Öğrenci Sayısı
Beypaazarı	Gazipaşa İlköğretim Okulu	22
Keçiören	19 Mayıs İlköğretim Okulu	23
Polatlı	Atatürk İlköğretim Okulu	55
Toplam		100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada belirlenen sorulara yanıt bulmak için çoktan seçmeli test oluşturulmuş ve yanıtlama davranışlarını tanımlayan maddeleri içeren bir form geliştirilmiştir.

Çalışmada kullanılmış olan çoktan seçmeli testi oluşturmak için 1998, 1999, 2000, 2001 ve 2002 yıllarında Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS)'nda kullanılmış maddeler içerisinde Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders programlarını örnekleyen maddeler seçilmiştir. Bu dört dersin her biri için 5'er madde seçilmiş ve böylelikle 4 alt ders boyutunu içeren toplam 20 maddelik bir test oluşturulmuştur. Test maddelerinin ayırt edicilik ve güçlük düzeyleri mevcut olduğundan uygulanan testin ön denemesi yapılmamıştır. Bu maddelerin seçiminde madde ayırt ediciliklerinin yüksek ve madde güçlüklerinin orta düzeye yakın olmasına dikkat edilmiştir. Maddelerin güçlük indekslerini ve ayırt edicilik indekslerini belirlemek için testlerin uygulandıkları yıllara ait analiz sonuçlarından yararlanılmıştır (EK 1). Madde istatistikleri doğrultusunda seçim yapılmasının nedeni, maddelerin ölçülmek istenen davranışı kazanan ve kazanmayan öğrenciler arasında seçim yapılmasını sağlaması ve testi alan tüm öğrenciler tarafından kolayca yanıtlanan maddelerin seçilmesini engellemesidir. Ayrıca seçilen bu maddelerin farklı yapılarda (grafik, tablo, okuma parçasına dayalı gibi) olmalarına da özen gösterilmiştir. Testte farklı yapılarda maddelere yer verilmesinin nedeni yanıtlama davranışlarının değişik yapılardaki maddelerde farklı bir biçimde gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek ve eğer bir farklılık varsa bunu ortaya çıkarmaktır.

Testte açıklama bölümünün ardından, sorular ayrı başlıklar altında toplanmadan sırayla yazılmıştır. Öğrencilere ayrı bir yanıt kağıdı verilmemiş; yanıtlarını test üzerine işaretlemeleri istenmiştir.

Öğrencilerin soruları bilerek ve bilmeyerek yanıtlamalarını belirleyebilmek için her sorunun ardından soruyu bilerek ve bilmeyerek

yanıtlama durumunun işaretleneceği bir yanıtlama bölümüne yer verilmiştir. Bilerek ve bilmeyerek yanıtlama durumunun belirlenmek istenmesinin nedeni, soruyu yanıtlarken gösterilen yanıtlama davranışlarının bilerek ve bilmeyerek yanıtlama ile değişip değişmediğini belirleyebilmektir. Test EK 2’de sunulmuştur.

Çoktan seçmeli testlerdeki yanıtlama davranışlarını belirleyebilmek amacıyla öğrencilere testle birlikte yanıtlama davranışlarını tanımlayan maddelerin yazılı olduğu iki sayfalık bir form verilmiştir. Bu formda, yanıtlama davranışları yedi adet madde çifti olarak sıralandırılmış ve her bir madde çifti madde numarası ile birlikte A ve B olmak üzere iki seçenekten oluşturulmuştur. Her madde çifti aynı yanıtlama davranışlarının farklı sıralamalarını içermiştir. Veri analizlerinin gerçekleştirilebilmesi için yanıtlama davranışları yedi adet madde çifti olarak ele alınmamış; yanıtlama davranışları birden ondörde kadar sıralandırılarak analizler yapılmıştır. Bu nedenle EK 3’te yanıtlama davranışlarını tanımlayan maddeler, yedi adet madde çifti olarak değil, on dört adet yanıtlama davranışı olarak verilmiştir. Yanıtlama davranışlarına örnek vermek amacıyla öğrencilere verilen formdaki birinci yanıtlama davranışı madde çifti şeklinde aşağıda sunulmuştur:

1) A)

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

B)

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

Yanıtlama davranışları tanımlanırken durum, sorulacak sorunun dayandırıldığı bir konu, olay, durum, sorun, haber ve düşünce olarak; yöneltme ise soru sorulan bölüm yani kök olarak ele alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma çerçevesinde uygulamalar, 8. sınıf öğrencileri ile sınıf ortamında, sınıftaki öğrenci sayısına göre toplu olarak yapılmıştır. Uygulamalarda test ve yanıtlanma davranışlarını tanımlayan maddeler formu birlikte dağıtılmış; öncelikle form hakkında bilgiler verilmiş, yanıtlanma davranışları tanımlanmış, örnek bir yanıtlanma durumu paylaşılmış ve ardından test ve uygulamaların nasıl yapılması gerektiği anlatılmıştır. Öğrencilerin öncelikle yanıtlanma davranışlarını incelemeleri sağlanmıştır. İncelemelerin ardından her bir test sorusunu yanıtlanmaları ve soruyu bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumlarını belirtmeleri istenmiştir. Son olarak da yanıtlanma davranışlarını tanımlayan madde formundan yanıtlanma davranışlarını seçerek her bir test sorusunun altında bırakılan boşluğa yanıtlanma davranışlarını belirtilen madde numarası ile yazmaları istenmiştir. Öğrencilere test için bir ders saati süresi olarak 40 dakika verilmiş; bu süre içerisinde yanıtlanmayan öğrencilere ek süre uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler alt problemler doğrultusunda belirlenmiştir.

Birinci alt problemin yanıtlanabilmesi için gerekli olan analizler Excel programı yardımıyla hesaplanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır. Bu alt problem için öğrencilerin test puanları hesaplanmış ve testten aldıkları puanlara göre en yüksekte en düşüğe doğru bir sıralama yapılmıştır. Sıralamanın ardından her öğrencinin 20 soruda işaretlediği yanıtlanma davranışları tablolaştırılmış ve 100 öğrencinin 20 soruya verdiği 2000 yanıtlanma davranışını gösteren tablo oluşturulmuştur. Bu tabloda 14 yanıtlanma davranışının kaç kez işaretlendiği ve 2000 yanıtlanma davranışı içerisinde aldıkları yer belirlenmiştir. Bu işlemin ardından 14 yanıtlanma davranışının yüzde değerleri hesaplanmıştır.

İkinci alt problem için öncelikle test puanlarına göre sıralanan öğrencilerin yanıtlama davranışları, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler alt testlerine göre ayrılmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi, her alt test boyutunda 5 soru yer almaktadır. Öğrencilerin yanıtlamaları sonucunda her alt test için 500 yanıtlama davranışına ulaşılmıştır. Sonrasında 14 yanıtlama davranışının, her alt test için işaretlenme sayısı bulunmuş; ardından yanıtlama davranışlarının yüzde değerleri hesaplanmıştır. Böylece 14 yanıtlama davranışının her alt testteki yüzde değerlerine ulaşılmıştır. Bu işlemlerde Excel programı kullanılmıştır.

Üçüncü ve dördüncü alt problem için gerekli olan analizler, birarada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öğrencilerin test kağıdı üzerinde işaretledikleri “soruyu bilerek yanıtladım” ve “soruyu bilmeyerek yanıtladım” bölümleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, soruların bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumlarının doğru veya yanlış yanıt ile sonuçlanması durumu da incelenmiştir. Sonuçta, dört farklı yanıtlama durumunu gösteren bir tablo oluşturulmuştur. Bu tabloda X, Y, Z ve T simgeleri aşağıdaki anlamda kullanılmıştır.

- X: Soruyu bilerek yanıtladığını işaretleyip doğru yanıt verenler
- Y: Soruyu bilerek yanıtladığını işaretleyip yanlış yanıt verenler
- Z: Soruyu bilmeyerek yanıtladığını işaretleyip doğru yanıt verenler
- T: Soruyu bilmeyerek yanıtladığını işaretleyip yanlış yanıt verenler

Yanıtlama durumu tablosu, bütün test sorularındaki yanıtlama davranışlarını içeren tablo ile birleştirilerek her bir test sorusundaki yanıtlama davranışının bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumunun doğru veya yanlış yanıt ile sonuçlandığını gösteren ayrı bir tablo oluşturulmuştur. Bu işlem ile 100 öğrencinin 20 test sorusunda gösterdikleri 2000 yanıtlama davranışı ve dört yanıtlama durumuna ulaşılmıştır. 14 yanıtlama davranışı ve dört yanıtlama durumunun, 2000 davranış içerisindeki yerini bulabilmek amacıyla işaretlenme sayıları hesaplanmıştır. Bu işlem ile 14 yanıtlama davranışının dört farklı durumdaki işaretlenme sayıları belirlenmiş ve ardından yüzde

değerleri hesaplanmıştır. Bütün işlemlerin gerçekleştirilmesinde Excel programı kullanılmıştır.

Beşinci alt problem için kız ve erkek olarak 50 kişilik iki gruba ayrılan öğrenciler, kendi grupları içerisinde testten aldıkları puana göre en yüksekten en düşüğe göre sıralanmıştır. Sıralamanın ardından kız ve erkek öğrencilerin, her test sorusundaki yanıtlama davranışlarını gösteren iki ayrı tablo oluşturulmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin yanıtlama davranışlarını içeren her iki tabloda, 50'şer öğrencinin 20 soruya verdiği 1000 yanıtlama davranışına ulaşılmıştır. 14 yanıtlama davranışının 1000 davranış içerisindeki yerini bulabilmek amacıyla 14 yanıtlama davranışının işaretlenme sayıları bulunmuştur. Bu işlemin ardından, kız ve erkek öğrenciler için 14 yanıtlama davranışının yüzde değerleri hesaplanmıştır. Analizler Excel programı ile gerçekleştirilmiştir.

ÖNSÖZ

Çoktan seçmeli testlerde sorunun yanıtlanması sırasında nasıl bir davranış sürecinin gerçekleştiği ve bu sürecin açıklanabilmesinin önemli olduğu düşünüldüğü için bu konuda araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda, ülkemizde yanıtlama davranışlarını açıklamaya yönelik tek bir çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle, danışman görüş ve önerileri alınarak bu konuda çalışmaya karar verilmiştir.

Tez konumu seçmemde bana yol gösteren, çalışmalarımı yakından izleyerek bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve her zaman her konuda destek ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında ihtiyaç duyduğumda bana yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. Nizamettin KOÇ'a ve Yrd. Doç. Dr. Nükhet ÇIKRIKÇI DEMİRTAŞLI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Sevgi ve destekleriyle bugünlere gelmemi sağlayan anneme ve babama;

Bana her zaman destek olan ve benim için her zaman en iyiyi isteyen ablam Aliye'ye;

Desteğini, sabrını, yardımını ve en önemlisi sevgisini benden esirgemeyen eşim Emrah'a yürek dolusu teşekkürlerimi sunarım.

Yelda Nurdan ÖZDEMİR TOKAT

ÖZET

ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLERDE YANITLAMA DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

Özdemir Tokat, Yelda Nurdan
Yüksek Lisans, Ölçme ve Değerlendirme Programı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu

Kasım, 2006

Bu araştırma, çoktan seçmeli testlerde gösterilen yanıtlanma davranışlarının testten alınan puana, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumuna, alt testlere ve cinsiyete göre değişip değişmediğini saptamak amacı ile yapılmıştır. Araştırma, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulunun 8. sınıfında okuyan 100 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubuna uygulanmak üzere, 1998, 1999, 2000, 2001 ve 2002 yıllarında Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS)'nda kullanılmış maddeler içerisinde Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler ders programlarını örnekleyen maddeler seçilerek çoktan seçmeli bir test oluşturulmuş ve yanıtlanma davranışlarını tanımladığı düşünülen bir form geliştirilmiştir.

Araştırma grubunun, çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlanma davranışlarının testten alınan puana, test sorularını bilerek ve bilmeyerek yanıtlanma durumuna, alt testlere ve cinsiyete göre çözümlenmesinde Excel programı kullanılmıştır.

Analizler sonucunda aşağıdaki temel bulgulara ulaşılmıştır:

1. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde;
  - a) Şekil/çizelge içeren sorularda gösterdikleri yanıtlanma davranışlarının, önce durumu ve yöneltmeyi okuma, sonra şekil/çizelgeyi inceleme, seçenekleri inceleme, seçenekler

doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okuma, doğru yanıtı işaretleme olduğu,

- b) Okuduğunu anlama ve paragrafa dayalı sorularda gösterdikleri yanıtlama davranışlarının, önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, durumu tekrar okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu,
- c) Belirtilen yanıtlama davranışlarının tüm test sorularında en çok tercih edilen yanıtlama davranışları olduğu belirlenmiştir.

2. Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerinde ortak yanıtlama davranışlarının var olduğu ve bu yanıtlama davranışlarının;

- a) Önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme,
- b) Önce yöneltmeyi okuma, sonra durumu okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme,
- c) Önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuma, durumu tekrar okuma, seçenekleri inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu belirlenmiştir.

Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerinde de ortak yanıtlama davranışlarının var olduğu ve bu yanıtlama davranışlarının;

- a) Önce durumu ve yöneltmeyi okuma, sonra şekli/çizelgeyi inceleme, seçenekleri inceleme, seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okuma, doğru yanıtı işaretleme olduğu,
- b) Önce şekli/çizelgeyi inceleme, sonra durumu ve yöneltmeyi okuma, seçenekleri inceleme, seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceleme, doğru yanıtı işaretleme olduğu belirlenmiştir.

3. Test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre yanıtlama davranışlarının belirgin bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4. Test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre yanıtlama davranışlarının belirgin bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

5. Kız ve erkek öğrencilerin aynı yanıtııma davranışlarında yoğunlaştığı ve her iki grup için aynı zihinsel süreçlerin gerçekleştiği bulunmuştur.

Benzer çalışmaların yapılmasına ilişkin öneriler getirilmiş ve elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

SUMMARY

DETERMINING ANSWERING BEHAVIOURS IN MULTIPLE CHOICE TESTS

Özdemir Tokat, Yelda Nurdan

This research has been made to establish the answering behaviours whether they are changing for test score, answering test questions with knowing and unknowing, subtest and sexuality. This research has been verified on 100 students who educated the 8th class in three public elementary school in Ankara on academic year of 2003-2004. For applying on the research group, a multiple choice test has been formed including the matters which used in Student Selection and Placement Examination For Secondary Education Institutions (OKÖSYS) of 1998, 1999, 2000, 2001 and 2002 and the matters which sampled syllabusses of Turkish, Mathematics, Science, Social Science, and with this test, a scale has been developed which includes the matters describing answering behaviours.

The Excel computer program has been used to analyze the answering behaviours of research group shown in multiple choice tests according to test score, answering test questions with knowing and unknowing, subtest and sexuality.

At the end of the analyses, the basic findings have been reached as below mentioned:

- 1) It is determined that the students, who educated the 8th class in elementary school,
  - a) have been shown the answering behaviour including reading state and orientation at first, after examining form/chart, examining choices, reading state and explanation again according to choices, and then signing the right answer in questions including form/chart,
  - b) have been shown the answering behaviour including reading state at first, after reading orientation, reading state again, examining

choices, and then signing the right answer in questions leaning on reading comprehension and paragraph,

- c) The answering behaviours stated above have been preferred mostly in whole test questions.

2) There have been common answering behaviours in Turkish and Social Sciences subtests and it is determined that these answering behaviours have been;

- a) Reading state at first, after reading orientation, examining choices and then signing the right answer,
- b) Reading orientation at first, after reading state, examining choices, and then signing the right answer,
- c) Reading state at first, after reading orientation, reading state again, examining choices and then signing the right answer.

There have been common answering behaviours in Mathematics and Science subtests and it is determined that these answering behaviours have been;

- a) Reading state and orientation at first, after examining form/chart, examining choices, reading state and orientation again according to choices, and then signing the right answer,
- b) Examining form/chart at first, after reading state and orientation, examining choices, examining form/chart again according to choices, and then signing the right answer.

3) It is determined that answering behaviours haven't shown a distinct difference for the state of answering test questions true and false with knowing.

4) It is determined that answering behaviours haven't shown a distinct difference for the state of answering test questions true and false with unknowing.

5) It is found that students of girl and boy have intensified on the same answering behaviours and for both groups, the same intellectual process have been actualized.

Some recommendations have been brought concerning to make similar studies and the findings have been discussed with in light of literature.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

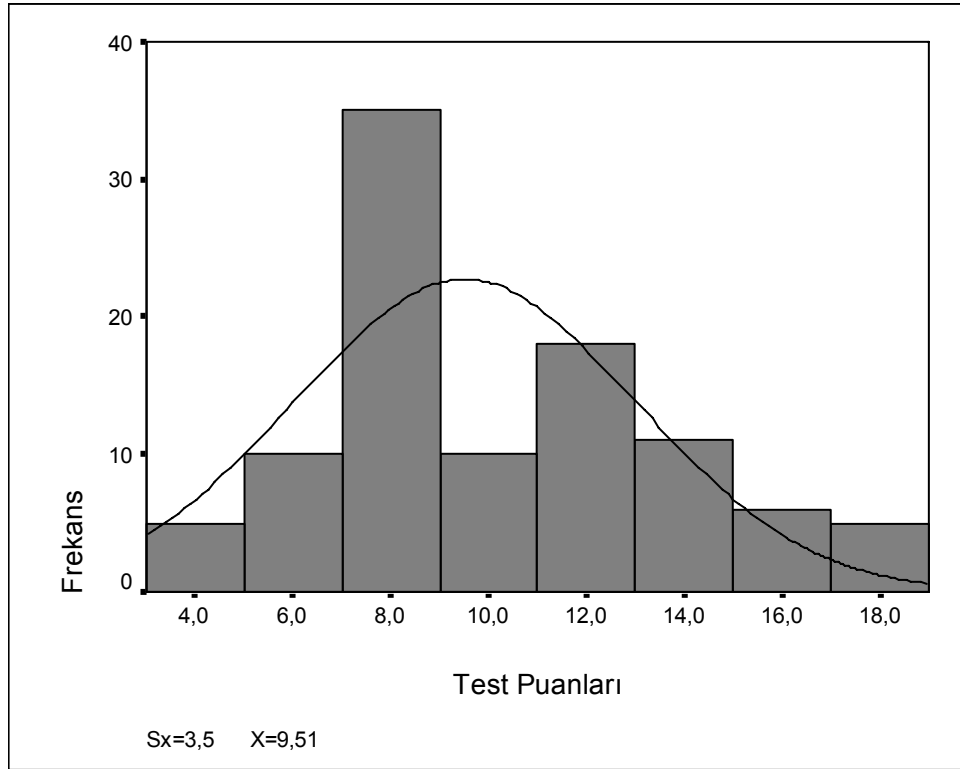
Bu bölümde, elde edilen veriler alt problemler doğrultusunda belirlenen istatistiksel tekniklere göre çözümlenmiştir.

Test Puanlarının Dağılım Özellikleri

Araştırma grubunu oluşturan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testten aldıkları puanlara ait betimsel istatistikler (aritmetik ortalama, ortanca, mod, standart sapma, ranj değerleri, basıklık ve çarpıklık katsayıları) Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırma Grubunun Çoktan Seçmeli Testten Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

İstatistikler	N	K	$\bar{X}$	Ortanca	Mod	S_x	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı	Ranj
Test Puanları	100	20	9,51	8,5	7	3,5	.66	-.19	14

Grafik 1. Araştırma Grubunun Çoktan Seçmeli Testten Aldıkları Puanlara İlişkin Dağılım Grafiği

Tablo 2 incelendiğinde 100 ilköğretim 8. sınıf öğrencisinin 20 soruluk test sonucunda, aritmetik ortalamalarının 9,51; toplam test puanlarının ortanca değerinin 8,5, mod değerinin 7 ve ranj değerinin ise 14 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte dağılımın şekline ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmış ve Grafik 1'de de görüldüğü gibi dağılımın aşırı olmamakla birlikte sağa çarpık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,0$ arasında kalması ve ortalama/ortanca değerlerinin 20 puan üzerinden +10'a yakın olması nedeniyle testin orta güçlükte bir test olduğu ileri sürülebilir.

Aşağıda alt problemlere ait bulgular özetlenmiştir.

1. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışları, testin bütününde nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin çoktan seçmeli testten aldıkları puanların tüm test soruları için göstermiş oldukları yanıtlama davranışlarındaki dağılımına bakılmıştır. Bu ilişki için öğrencilerin testten aldıkları puanlar hesaplanmış ve en yüksekten en düşüğe doğru sıralanmıştır. Sıralamanın ardından tüm grubun test sorularına verdiği yanıtlama davranışları incelenmiştir. Grup tarafından 14 yanıtlama davranışının her birinin test sorusunda kaç defa işaretlendiği hesaplanmış ve sonrasında da 14 yanıtlama davranışı için yüzdeler hesaplanmıştır. Yanıtlama davranışlarının tüm test soruları için yüzdeleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yanıtlama Davranışlarının Tüm Test Soruları İçin Yüzde Değerleri (n=2000)

Yanıtlama Davranışları	Yanıtlama Davranışları Sayısı	Yüzdesi (%)
14. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum - Sonra şekli/çizelgeyi inceledim - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum - Doğru yanıtı işaretledim	382	19,10
13. Önce şekli/çizelgeyi inceledim - Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim - Doğru yanıtı işaretledim.	262	13,10
3. Önce durumu okudum -Sonra yöneltmeyi okudum - Durumu tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	198	9,90
1. Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	192	9,60
2. Önce yöneltmeyi okudum -Sonra durumu okudum - Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim	166	8,30

Yanıtlama Davranışları	Yanıtlama Davranışları Sayısı	Yüzde (%)
5. Önce durumu okudum -Sonra yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Tekrar soruyu okudum - Seçeneklere baktım - Doğru yanıtı işaretledim	139	6,95
10. Önce yöneltmeyi okudum - Sonra durumu okudum - Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	114	5,70
7. Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum - Soruyu bütün olarak tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	104	5,20
12. Önce yöneltmeyi okudum -Sonra seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda durumu okudum - Doğru yanıtı işaretledim	83	4,15
4. Önce yöneltmeyi okudum - Sonra durumu okudum - Yöneltmeyi tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	82	4,10
9. Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum- Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	82	4,10
8. Önce yöneltmeyi okudum - Sonra durumu okudum - Soruyu bütün olarak tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	81	4,05
6. Önce yöneltmeyi okudum - Sonra durumu okudum - Seçenekleri inceledim -Tekrar soruyu okudum - Seçeneklere baktım - Doğru yanıtı işaretledim	61	3,05
11. Önce durumu okudum - Sonra seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum - Doğru yanıtı işaretledim	54	2,70

Tablo 3'te görüldüğü gibi tüm test soruları için yanıtlama davranışlarının yüzdelerine bakıldığında “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum - Sonra şekli/çizelgeyi inceledim - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum - Doğru yanıtı işaretledim” davranışlarını içeren 14. yanıtlama davranışının daha çok işaretlendiği görülmektedir (%19,10). Bununla beraber “Önce şekli/çizelgeyi inceledim - Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim - Doğru yanıtı işaretledim” davranışlarından oluşan 13. yanıtlama davranışı (%13,10) ile “Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı

işaretledim” davranışlarını içeren 1. (%9,60) ve “Önce durumu okudum -Sonra yöneltmeyi okudum - Durumu tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim” davranışlarından oluşan 3. yanıtlama davranışının (%9,90) da oldukça yüksek yüzdelerle işaretlendiği görülmektedir. Yüzdeler göz önüne alınarak en çok işaretlenen yanıtlama davranışları ve yüzde değerleri ile yanıtlama davranışlarının yüzde değerlerinin en yüksek olduğu soru numaraları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Tüm Test Soruları İçinde En Çok İşaretlenen Yanıtlama Davranışları, Yüzdesi ve Soru Numaraları

Yanıtlama Davranışları		Yüzde (%)	Soru Numaraları
14. Yanıtlama Davranışı	<ul style="list-style-type: none"> - Önce durumu ve yöneltmeyi okudum. - Sonra şekli/çizelgeyi inceledim. - Seçenekleri inceledim. - Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum. - Doğru yanıtı işaretledim. 	19,10	11-12-14
13. Yanıtlama Davranışı	<ul style="list-style-type: none"> - Önce şekli/çizelgeyi inceledim. - Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum. - Seçenekleri inceledim. - Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim. - Doğru yanıtı işaretledim. 	13,10	7-9-3
1. Yanıtlama Davranışı	<ul style="list-style-type: none"> - Önce durumu okudum. - Sonra yöneltmeyi okudum. - Seçenekleri inceledim. - Doğru yanıtı işaretledim. 	9,60	2-17-19
3. Yanıtlama Davranışı	<ul style="list-style-type: none"> - Önce durumu okudum. - Sonra yöneltmeyi okudum. - Durumu tekrar okudum. - Seçenekleri inceledim. - Doğru yanıtı işaretledim. 	9,90	1-5-16-17

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin 14., 1. ve 3. yanıtlama davranışlarında ortak olarak öncelikle durumu okudukları görülmektedir. İkinci davranış olarak da yöneltmeyi okudukları gözlenmektedir. 13. yanıtlama davranışı ile 1. ve 3. yanıtlama davranışları arasında bir davranış maddesi farklılığı olsa da üç davranış maddesinde de ikinci davranışların ortak oldukları görülmektedir. 1. ve 3. yanıtlama davranışları incelendiğinde, iki davranışın birbirine çok benzediği ve 3. yanıtlama davranışının 1. yanıtlama davranışını içerdiği görülmektedir. Her iki davranış maddesinde, öncelikle durum sonrasında yöneltme okunmakta ve seçenekler incelenerek doğru yanıt işaretlenmektedir. Özellikle 17. soruda, 1. ve 3. yanıtlama davranışının en yüksek yüzde değerlerine sahip olması, her iki davranışın birbirine benzerliğini açıklamaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, çoktan seçmeli bir test maddesinin yanıtlama sürecinin, önce durumu okuma, sonra yöneltmeyi okuyarak seçenekleri inceleme, seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar inceleyerek doğru yanıtı işaretleme şeklinde gerçekleştiği belirtilebilir.

Yanıtlama davranışlarının yüzde değerlerinin en yüksek olduğu sorular incelendiğinde, 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının şekil/çizelge içeren sorularda (7, 9, 11, 12, 13 ve 14. sorular) yoğun bir biçimde tercih edildiği görülmektedir. 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının madde çifti olduğu göz önüne alındığında benzer soru tiplerinde ortak yanıtlama davranışlarının var olduğu; bu sorularda zihinsel süreçlerin işlem basamaklarında ortak noktalar olduğu ileri sürülebilir. 1. ve 3. yanıtlama davranışının yüzde değerlerinin en yüksek olduğu sorulara (1, 2, 5, 16, 17 ve 19. sorular) bakıldığında, okuduğunu anlama ve paragrafa dayalı soruların yanıtlanmasının ortak zihinsel süreçlerle gerçekleştiği belirtilebilir.

2. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlayma davranışları, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler alt testlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla çoktan seçmeli testin alt testleri kapsayan sorularda öğrencilerin gösterdikleri yanıtlayma davranışlarına bakılmıştır. Tablo 5'te yanıtlayma davranışlarının alt testlerdeki yüzdeleri ve yüzde değerlerinin en yüksek olduğu soru numaraları verilmiştir.

Tablo 5. Yanıtlayma Davranışlarının Alt Testleri Kapsayan Test Soruları İçin Yüzde Değerleri

Yanıtlayma Davranışları	Alt Testler				Soru No
	Türkçe (%)	Matematik (%)	Fen Bilgisi (%)	Sosyal Bilgiler (%)	
1. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum- Seçenekleri inceledim- Doğru yanıtı işaretledim	12,80	6,00	2,20	17,40	2-17-19
2. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim	17,20	1,20	1,40	13,40	1-3-16-18
3. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	18,60	4,00	2,40	14,60	1-5-16-17
4. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yöneltmeyi tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	7,00	2,00	0,80	6,60	2-4-20
5. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım- Doğru yanıtı işaretledim	10,80	9,00	1,00	7,00	2-4-6-18
6. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim-Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım-Doğru yanıtı işaretledim	4,60	3,60	2,00	2,00	1-4-8
7. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum- Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	6,80	3,80	2,20	8,00	2-3-6-19
8. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum- Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	6,60	1,60	1,80	6,20	3-4-18

Yanıtlama Davranışları	Alt Testler				Soru No
	Türkçe (%)	Matematik (%)	Fen Bilgisi (%)	Sosyal Bilgiler (%)	
9. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	5,00	4,00	3,80	3,60	5-8-15-17
10. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	6,00	7,20	5,00	4,60	5-8-15
11. Önce durumu okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum-Doğru yanıtı işaretledim	2,00	4,40	2,80	1,60	6-13-18
12. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra seçenekleri inceledim- Seçenekler doğrultusunda durumu okudum-Doğru yanıtı işaretledim	2,40	7,00	2,20	5,00	7-8-16
13. Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,20	23,80	26,80	1,60	7-9-13
14. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim	0,00	22,40	45,60	8,40	11-12-14

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe alt testinde yüzdeleri en yüksek yanıtlama davranışlarının 1.(%12,80), 2.(%17,20) , 3.(%18,60) ve 5.(%10,80) yanıtlama davranışları olduğu görülmektedir. 1., 3. ve 5. yanıtlama davranışlarının ortak özelliği önce durumun sonra yöneltmenin okunmasıdır. Türkçe alt testinde boyutunda yüzdeleri en düşük yanıtlama davranışlarının ise 13.(%0,20) ve 14.(%0,00) yanıtlama davranışları olduğu görülmektedir. Türkçe alt testinde şekil ve çizelge içeren sorular yer almadığı için bu davranışlar tercih edilmemiştir.

Matematik alt testinde yüzdeleri en yüksek yanıtlama davranışlarına bakıldığında ise 13.(%23,80) ve 14.(%22,40) yanıtlama davranışları olduğu görülmektedir. Bu yanıtlama davranışlarının ortak özelliklerine bakıldığında seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi yeniden incelemeleridir. 2.(%1,20) ve 8.(%1,60) yanıtlama davranışının Matematik alt testi için en az tercih edilen

davranışlar olduğu görülmektedir. Bu yanıtlama davranışlarında ortak özellik, önce yöneltmenin sonrasında ise durumun incelenmesidir. Bu açıdan Matematik alt testinde soruların yanıtlanmasında öncelikle durumun değerlendirildiği belirtilebilir.

Fen Bilgisi alt testinde 14.(%45,60) yanıtlama davranışının en çok tercih edildiği; bunu %26,80 ile 13. yanıtlama davranışının izlediği görülmektedir. Seçenekleri göz önüne alarak şekli/çizelgeyi yeniden incelemek, bu yanıtlama davranışlarının ortak özelliğidir. Fen Bilgisi alt testinde, diğer yanıtlama davranışları yüzdelerinin çok düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Fen Bilgisi alt testindeki soruların şekil/çizelge içeren sorular olması ile açıklanabilir.

Sosyal Bilgiler alt testinde 1.(%17,40), 2.(%13,40) ve 3.(%14,60) yanıtlama davranışları en çok işaretlenen yanıtlama davranışlarıdır. Bu yanıtlama davranışlarından 1. ve 3. yanıtlama davranışının, önce durum sonra yöneltmeyi okuma ve sonrasında seçenekler doğrultusunda doğru yanıtla yönelme açısından ortak özellik gösterdiği görülmektedir. 2. yanıtlama davranışında ise önce yöneltme sonra durum ele alınmakta ve sonrasında seçenekler incelenerek doğru yanıtla ulaşılmaktadır. 6.(%2,00), 11.(%1,60) ve 13.(%1,60) yanıtlama davranışının Sosyal Bilgiler alt testi için en az tercih edilen davranışlar olduğu görülmektedir. Bu yanıtlama davranışlarının ortak bir özelliği olmadığı belirtilebilir.

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe alt testinde 1.(%12,80), 2.(%17,20), 3.(%18,60) ve 5.(%10,80) yanıtlama davranışları yüzdelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler alt testinde ise 1.(%17,40), 2.(%13,40) ve 3.(%14,60) yanıtlama davranışının yüksek yüzdelerle işaretlendiği görülmektedir. Alt testlere bakıldığında Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerinde, 1., 2. ve 3. yanıtlama davranışlarının en çok tercih edilen davranışlar olduğu görülmektedir. Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerinin yanıtlama davranışlarına bakıldığında ise 13. ve 14. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen davranışlar olduğu görülmektedir. Bu da Türkçe ile Sosyal

Bilgiler alt testleri ve Matematik ile Fen Bilgisi alt testlerinde yanıtlayma davranışlarının aynı zihinsel süreçlerle çözümlendiğini göstermektedir.

Yanıtlayma davranışlarının en yüksek yüzde değerlerine ulaştığı soru numaraları incelendiğinde alt testler açısından ortaklıklar olduğu görülmektedir. Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerini oluşturan çeşitli sorularda en yüksek yüzde değerlerine sahip olan 1., 2. ve 3. yanıtlayma davranışları aşağıda belirtilmiştir:

1) Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim

2) Önce yöneltmeyi okudum - Sonra durumu okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim

3) Önce durumu okudum - Sonra yöneltmeyi okudum - Durumu tekrar okudum - Seçenekleri inceledim - Doğru yanıtı işaretledim

İlk üç yanıtlayma davranışının, Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerinde en yüksek yüzde değerlerine sahip olması, bu iki alt testte zihinsel süreçlerin benzer yönde gerçekleştiği ve sözel derslere yönelik olarak bilişsel işlem basamaklarının ortak olduğu ve yanıtlayma davranışlarının da sözel dersler için ortak özellikler taşıdığı yönünde yorumlanabilir.

Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerinde en yüksek yüzde değerlerine sahip olan 13. ve 14. yanıtlayma davranışı aşağıda belirtilmiştir:

13) Önce şekli/çizelgeyi inceledim - Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim - Doğru yanıtı işaretledim

14) Önce durumu ve yöneltmeyi okudum - Sonra şekli/çizelgeyi inceledim - Seçenekleri inceledim - Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum - Doğru yanıtı işaretledim

Belirtilen iki yanıtlayma davranışının Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerindeki çeşitli sorularda en yüksek yüzde değerlerine sahip olması iki alt test için benzer yanıtlayma davranışlarının gerçekleştiğini göstermektedir. Bu durum, her iki alt testi oluşturan sorularda zihinsel süreçlerin benzer işlem basamaklarında gerçekleştiği; sayısal dersler için bilişsel süreçlerin benzer zihinsel işlem basamakları sonucunda ortak yanıtlayma davranışları ile sonuçlandırıldığı yönünde yorumlanabilir.

3. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlayma davranışları, test sorularını bilgisine güvenerek doğru yaptığını düşünerek yanıtı işaretleme (bilerek yanıtlayma) durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlayma davranışlarının test sorularını bilerek yanıtlayma durumlarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğine bakılmıştır. Test sorularına doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre her bir yanıtlayma davranışı için yüzdeler hesaplanmıştır. Tablo 6'da, öğrencilerin test sorularını bilerek doğru ve yanlış yanıtlayma durumlarına göre yanıtlayma davranışlarının yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 6. Yanıtlayma Davranışlarının Test Sorularını Bilerek Doğru ve Yanlış Yanıtlayma Durumu İçin Yüzde Değerleri

Yanıtlayma Davranışları	Bilerek Yanıtlayma Durumu	
	Doğru Yanıtlayma	Yanlış Yanıtlayma
1. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Doğru yanıtı işaretledim	3,60	4,00
2. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim	5,35	2,20
3. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	5,40	2,60

Yanıtlama Davranışları	Bilerek Yanıtlama Durumu	
	Doğru Yanıtlama	Yanlış Yanıtlama
4. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yöneltmeyi tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	1,75	1,60
5. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım- Doğru yanıtı işaretledim	2,75	2,40
6. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim-Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım-Doğru yanıtı işaretledim	1,00	1,25
7. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	1,85	2,10
8. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	2,15	0,80
9. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	1,65	1,65
10. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	3,05	1,35
11. Önce durumu okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum-Doğru yanıtı işaretledim	1,15	0,75
12. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durumu okudum-Doğru yanıtı işaretledim	1,45	1,40
13. Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	4,30	4,90
14. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum- Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim	5,65	7,75

Tablo 6 incelendiğinde, test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru yanıt verme durumuna göre en yüksek yüzde değeri alan yanıtlama davranışlarının 14.(%5,65), 3.(%5,40) ve 2.(%5,35) yanıtlama davranışı olduğu görülmektedir. Bu üç yanıtlama davranışının aldığı yüzde değerleri birbirine oldukça yakındır. 3. ve 14. yanıtlama davranışına bakıldığında öncelikle durum ve şeklin/çizelgenin incelenmesi, sonra yöneltmenin okunması açısından benzerlik olduğu belirtilebilir.

Test sorularını bilerek yanıtlayıp yanlış yanıt verme durumuna göre Tablo 6 incelendiğinde, en yüksek yüzdeleri 14. (%7,75) ve 13.(%4,90) yanıtlama davranışının aldığı görülmektedir. Test sorularını bilerek yanıtlayıp yanlış yanıt verme durumunun, 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının işaretlendiği test sorularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumlarına göre yüzde değerlerine bakıldığında, yüzde değerlerinin yanıtlama davranışlarında beklenen ölçüde bir yoğunluk oluşturmadığı; test sorularını bilerek yanıtlama durumunun yanıtlama davranışları üzerinde etkili olmadığı belirtilebilir. Bununla birlikte, test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumunun, şekil/çizelge içeren 13. ve 14. yanıtlama davranışlarını etkilediği ileri sürülebilir.

4. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışları, test sorularını bilgisi olmadığı için tahminle yaptığını düşünerek yanıtı işaretleme (bilmeyerek yanıtlama) durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışlarının, test sorularını bilmeyerek yanıtlama durumlarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğine bakılmıştır. Her bir yanıtlama davranışı için yüzdeler, test sorularına doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre hesaplanmıştır. Tablo 7’de, öğrencilerin test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumlarına göre yanıtlama davranışlarının yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 7. Yanıtlama Davranışlarının Test Sorularını Bilmeyerek Doğru ve Yanlış Yanıtlama Durumu İçin Yüzde Değerleri

Yanıtlama Davranışları	Bilmeyerek Yanıtlama Durumu	
	Doğru Yanıtlama	Yanlış Yanıtlama
1. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Doğru yanıtı işaretledim	0,75	1,25
2. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim	0,10	0,70
3. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,50	1,40
4. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yöneltmeyi tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,05	0,70
5. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım- Doğru yanıtı işaretledim	0,70	1,10
6. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim-Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım-Doğru yanıtı işaretledim	0,15	0,65
7. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum- Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,25	0,95
8. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,35	0,75
9. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,20	0,60
10. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	0,30	1,00
11. Önce durumu okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum-Doğru yanıtı işaretledim	0,20	0,60
12. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durumu okudum-Doğru yanıtı işaretledim	0,30	1,00
13. Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	1,15	2,75
14. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum- Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim	1,50	4,20

Tablo 7 incelendiğinde, test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru yanıt verme durumuna göre 14.(%1,50) ve 13.(%1,15) yanıtlama davranışının yüzde değerlerinin diğer yanıtlama davranışlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. Ancak 14 yanıtlama davranışı için yüzde değerleri incelendiğinde yüksek değerlerin alınmadığı görülmektedir. Bu durum, test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru yanıt verme durumunun yanıtlama davranışlarında bir farklılık yaratmadığı, bilmeyerek yanıtlama durumuna göre yanıtlama davranışlarının varlığından söz edilemeyeceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7, test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp yanlış yanıt verme durumunun yanıtlama davranışlarındaki etkisi açısından incelendiğinde, 14. (%4,20) ve 13.(%2,75) yanıtlama davranışının öne çıktığı görülmektedir. İki yanıtlama davranışında, şekil/çizelge incelenmesinin ortak nokta olduğu ve test sorularının bilmeyerek yanlış yanıtlama durumunda da bu açıdan bir ortaklık yarattığı belirtilebilir.

Test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumunun yanıtlama sürecindeki davranışları belirgin bir biçimde etkilemediği; yalnızca 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumundan düşük de olsa etkilendiği ileri sürülebilir.

5. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışları, cinsiyete göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışlarının cinsiyete göre nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmeye çalışılmış ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Yüzde değerleri, tüm test sorularında işaretlenen yanıtlama davranışlarının cinsiyete göre nasıl dağıldığını bulmak amacıyla elde edilmiştir.

Tablo 8. Yanıtlama Davranışlarının Cinsiyete Göre Yüzde Değerleri

Yanıtlama Davranışları	Cinsiyet	
	Kız	Erkek
1. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Doğru yanıtı işaretledim	11,00	8,20
2. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim	9,50	7,10
3. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	11,30	8,50
4. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yöneltmeyi tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	3,70	4,50
5. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Tekrar soruyu okudum- Seçeneklere baktım- Doğru yanıtı işaretledim	6,90	7,00
6. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim-Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım-Doğru yanıtı işaretledim	2,80	3,30
7. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum- Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	5,40	5,00
8. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Soruyu bütün olarak tekrar okudum- Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	3,90	4,20
9. Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	4,30	3,90
10. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	5,30	6,10
11. Önce durumu okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum-Doğru yanıtı işaretledim	1,90	3,50
12. Önce yöneltmeyi okudum-Sonra seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durumu okudum-Doğru yanıtı işaretledim	4,10	4,20
13. Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim- Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim	11,60	14,60
14. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum- Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim	18,30	19,90

Tablo 8 incelendiğinde, cinsiyete göre elde edilen yüzde değerlerinin bazı yanıtlayıcı davranışlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Kız öğrencilerin, 14.(18,30), 13.(11,60), 3.(11,30) ve 1.(11,00) yanıtlayıcı davranışlarını daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Erkek öğrencilerin en çok işaretledikleri yanıtlayıcı davranışlarının ise 14.(19,90), 13.(14,60), 3.(8,50) ve 1.(8,20) davranış olduğu görülmektedir. Çoktan seçmeli testlerde gösterilen yanıtlayıcı davranışlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, her iki cinsiyet için benzer yanıtlayıcı davranışlarının gerçekleştiği belirtilebilir. Kız ve erkek öğrencilerin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlayıcı davranışlarının farklılaşmaması ve kız ve erkek öğrencilerin aynı yanıtlayıcı davranışlarını tercih etmeleri, her iki cinsiyet için zihinsel süreçlerin çeşitli işlem basamaklarında kullanılması sonucu ortaya çıkan bilişsel stratejilerin birbirinden farklılık göstermediği şeklinde yorumlanabilir.

Çoktan seçmeli testlerde yanıtlayıcı davranışlarının araştırıldığı ve Umay (1997,1998) ve Kadioğlu (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda yanıtlayıcı davranışlarının varlığı farklı yöntemlerle ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmalarda, şans başarısı faktöründen yola çıkılarak yanıtlayıcı davranışları sınav türü, test puanları ve madde özellikleri doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada da çoktan seçmeli testlerde yanıtlayıcı davranışlarının var olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma çerçevesinde yanıtlayıcı davranışlarının zihinsel bir süreç sonucunda gerçekleştiği ve zihinsel işlem basamaklarından oluşan bir süreç olduğu ileri sürülebilir.

BÖLÜM 4

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu araştırmada, 2003-2004 eğitim öğretim yılında Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulundaki 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde gösterdikleri yanıtlama davranışlarının öğrencilerin testten aldıkları puanlara, alt testlere, test sorularını bilerek ya da bilmeyerek yanıtlama durumlarına ve cinsiyete göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırmada ele alınan alt problemler incelenerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoktan seçmeli testlerde, "Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim" olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışını, "Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim" olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışını, "Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim" olarak sıralanan 1. yanıtlama davranışını ve "Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim" olarak sıralanan 3.yanıtlama davranışını daha çok işaretlediği; 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının şekil/çizelge içeren sorularda ve 1. ve 3. yanıtlama davranışlarının okuduğunu anlama ve

paragrafa dayalı sorularda daha çok işaretlenmesi sonucu ortak özellikler oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Alt testlere göre yanıtlama davranışları değerlendirildiğinde, Türkçe alt testinde “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 1. yanıtlama davranışının; “Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 2. yanıtlama davranışının; “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 3. yanıtlama davranışının ve “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Tekrar soruyu okudum-Seçeneklere baktım-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 5. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen davranışlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Matematik alt testinde, “Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışının ve “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen davranışlar olduğu belirlenmiştir.

Fen Bilgisi alt testinde “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının ve “Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen davranışlar olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler alt testinde “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 1.

yanıtlama davranışının; “Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 2. yanıtlama davranışının; “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 3. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen yanıtlama davranışı olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular, Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerinde 1., 2. ve 3. yanıtlama davranışlarının en çok tercih edilen davranışlar olduğunu; Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerinin yanıtlama davranışlarına bakıldığında ise 13. ve 14. yanıtlama davranışının en çok tercih edilen davranışlar olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Türkçe ve Sosyal Bilgiler alt testlerini oluşturan sorularda 1., 2. ve 3. yanıtlama davranışlarının; Matematik ve Fen Bilgisi alt testlerini oluşturan sorularda 13. ve 14. yanıtlama davranışlarının en yüksek yüzdelerle sahip olması alt testler içerisindeki ortak yanıtlama davranışlarının varlığını ve bu alt testlerde çoktan seçmeli bir sorunun yanıtlanma sürecinin benzer zihinsel işlemler ile gerçekleştiğini göstermiştir.

3. Test sorularını bilerek yanıtlayıp doğru yanıt verme durumuna göre en yüksek yüzde değeri alan yanıtlama davranışlarının “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının; “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 3. yanıtlama davranışının ve “Önce yöneltmeyi okudum-Sonra durumu okudum-Seçenekleri inceledim -Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 2. yanıtlama davranışı olduğu belirlenmiştir.

Test sorularını bilerek yanıtlayıp yanlış yanıt verme durumuna göre en yüksek yüzdeleri “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının ve “Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve

yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışının aldığı; bununla birlikte her iki yanıt verme durumu için yanıtlama davranışlarının yüzde değerlerinin düşük olduğunu ve iki yanıt verme durumunun yanıtlama davranışlarını etkilemediğini göstermiştir.

4. Test sorularını bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış yanıt verme durumuna göre “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının ve “Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışının yüzde değerlerinin diğer yanıtlama davranışlarına göre yüksek olduğu; bilmeyerek yanıtlayıp doğru ve yanlış verme durumu için elde edilen yanıtlama davranışları yüzdelerinin düşük olduğu ve iki yanıt verme durumunun yanıtlama davranışları üzerinde bir etki oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Yanıtlama davranışlarının cinsiyete göre dağılımını belirleyebilmek için elde edilen yüzde değerlerinin, kız ve erkek öğrencilerde aynı yanıtlama davranışlarında yoğunlaştığını, “Önce durumu ve yöneltmeyi okudum-Sonra şekli/çizelgeyi inceledim-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 14. yanıtlama davranışının; “Önce şekli/çizelgeyi inceledim-Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 13. yanıtlama davranışının; “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Durumu tekrar okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 3. yanıtlama davranışının ve “Önce durumu okudum-Sonra yöneltmeyi okudum-Seçenekleri inceledim-Doğru yanıtı işaretledim” olarak sıralanan 1. yanıtlama davranışının en çok işaretlenen davranışlar olduğunu ve her iki cinsiyet için çoktan seçmeli bir test sorusunu yanıtlamada aynı zihinsel süreçlerin gerçekleştiğini göstermiştir.

Öneriler

1. Araştırma, 2003-2004 eğitim öğretim yılında Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulundaki 8. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Gelişim dönemleri açısından 8. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişim açısından soyut işlemler döneminde (12 yaş ve üzeri) yer aldığı, bu dönem içerisinde soyut işlemlere ulaştıkları, mantıksal sonuçlar çıkartabildikleri ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebildikleri bilgileri doğrultusunda çalışmalar yürütülmüştür. Ancak çalışma sonucunda, çalışma yürütülen gruptaki öğrencilerin, yukarıdaki bilgileri doğrulamadığı belirlenmiştir. Bu nedenle, araştırma grubunun gelişim dönemi özelliklerini belirgin biçimde gösterdiği düşünülen daha üst yaşlardaki öğrencilerle yürütülmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

2. Araştırma, sadece Ankara'daki üç resmi ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Resmi ilköğretim okulları dışında özel ilköğretim okullarının içine alınacağı araştırmaların, okullar arasında farklılıklar varsa bunların görülmesini sağlayacağı düşüncesi ile yararlı olacağı düşünülmektedir.

3. Araştırmada incelenen yanıtlama davranışlarının çalışma grubundaki öğrenciler tarafından çok net bir şekilde ifade edilemediği düşünülmektedir. Araştırma çerçevesinde yapılan uygulamalarda, araştırma grubunu oluşturan öğrencilere yanıtlama davranışları ile ilgili bilgiler verilmiş olmasına rağmen yanıtlama davranışlarının açık olarak ifade edilemediği görülmüştür. Bu nedenle, araştırma grubuna bilişsel özellikler, davranışlar ve yeterlilikleri içeren eğitim programlarının verileceği araştırmaların yanıtlama davranışlarının daha net bir şekilde ortaya çıkarılabilmesi açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Araştırma çerçevesinde yanıtlama davranışları araştırma grubuna hazır olarak sunulmuştur. Bu durumun araştırma grubunda bazı yanıtlama davranışlarının kaçırılabilmiş olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle, üst yaş grubunda yürütülecek olan çalışmalarda yanıtlama davranışlarının katılımcılar tarafından ifade edileceği uygulamaların

yapılandırılması önerilebilir. Bu tür uygulamaların, yanıtlayıcı davranışlarındaki farklılıkları ortaya çıkaracağı, bu farklılıkların ise zihinsel süreçler ve işlem basamaklarının değerlendirilmesi açısından yenilikler getireceği düşünülmektedir.

5. Çoktan seçmeli testlerin en çok eleştirilen yönü olan şans başarısının hem yanıtlayıcı puanlarında hem de madde ve test özelliklerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin azaltılabilmesi için test sorularını yanıtlayıcı sürecinin ve bu süreç içerisinde gerçekleşen yanıtlayıcı davranışlarının dikkate alınması gerektiği ileri sürülebilir. Bu açıdan, öğretmenler ve test geliştiricilerin, test geliştirme sürecinde bu araştırma bulgularından yararlanabilecekleri düşünülmektedir.

EK 2 – ÇOKTAN SEÇMELİ TEST

AD – SOYAD:

Sevgili Öğrenciler,

Sizlere 20 sorudan oluşan bir test verilmiştir. Sizden beklenen testteki soruları yanıtlamanızdır. Yanıtlarınızı seçenekleri yuvarlak içine alarak işaretleyebilirsiniz. Soruları yanıtladıktan sonra her sorunun altında yer alan iki bölümü de yanıtlamanız istenmektedir. İlk bölümde soruyu bilerek ya da bilmeyerek yanıtladığınızı işaretlemeniz beklenmektedir. İkinci bölümde, yanıtlama davranışlarını tanımlayan maddelerden, sizin soruyu yanıtlarken göstermiş olduğunuz davranışları bulmanız ve ardından her sorunun altındaki “yanıtlama davranışı” kutucuğuna madde olarak yazmanız istenmektedir.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederim. Başarılar...

Yelda Nurdan ÖZDEMİR

1. Bir ulusu geçmişten geleceğe taşıyan en önemli öge konuştuğu dilidir. Dil sayesinde toplumun geçmişteki değerleri, düşünceleri ve yaşantıları günümüze, günümüzden de geleceğe taşınır. Bu böylece sürer gider.

Bu parçada, dilin hangi özelliği üzerinde durulmuştur?

- A) Toplumsal düzeni koruması
 B) İnsanlar arasındaki dayanışmayı artırması
 C) Toplumun düzenli değişmesine yardımcı olması
 D) Kültürün devamını sağlaması (1998-20)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

2. “Başından geçenleri sakın sakın anlattı.”
Cümlesinde “sakın sakın” ikilemesi cümleye hangi anlamı vermek için kullanılmıştır?

- A) Yaşanılanların çok önemli olmadığını dile getirmek
 B) Davranışlarda bir heyecan bulmadığını anlatmak
 C) Herkesin bu tür davranışlar göstermesini istemek
 D) Konuşulanların bu biçimde daha güzel anlaşılacağını vurgulamak (2000-5)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

3. Sıkıntımızı unutmak, donuk yaşantımıza
 1

biraz renk biraz ışık katmak için, tek
 2

çaremiz kitaplara sarılmaktır.
 3 4

Bu cümlede altı çizili olarak verilen sözcüklerden hangisi gerçek anlamıyla kullanılmıştır? (2001-3)

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

4. Onun; öykücü, romancı, ozan, tiyatro yazarı, eleştirmen, yorumcu, düşünür ve mizah ustası olarak kaleme aldığı yapıtlar, yıllardan beri, ülkemizde ve yurt dışında okunuyor.

Bu parçada, kişinin yapıtlarının hangi özelliği daha çok vurgulanmıştır?

- A) Değişik konular üzerinde yoğunlaşmış olması
 B) Sevilerek okunuyor ve çok satılıyor olması
 C) Tüm ayrıntılarıyla incelenmiş olması
 D) Edebiyatın çeşitli türlerini içeriyor olması (2001-16)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

10. (1998-25)

Problemin çözümünde II. işlemde aşağıdakilerden hangisi bulunmuştur?

- A) ABC üçgeninin alanı
- B) ADC üçgeninin yüksekliği
- C) ABD üçgeninin hipotenüsü
- D) ABC üçgeninin BC kenarı

☐ Soruyu bilerek yanıtladım.
☐ Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

11. (2001-6)

Bir tahterevallide yukarıdaki şekillerde görüldüğü gibi dengede olan Ayşe, Okan ve Mehmet'in kütleleri nasıl sıralanır?

- A) Okan > Ayşe > Mehmet
- B) Okan > Mehmet > Ayşe
- C) Mehmet > Ayşe > Okan
- D) Mehmet > Okan > Ayşe

☐ Soruyu bilerek yanıtladım.
☐ Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

12. (2000-13)

Bir öğrenci eğik bir düzlem üzerindeki kütleyi yukarıya doğru sabit hızla çeken kuvvetin, eğik düzlem açısı ile ilişkili olduğunu göstermek istiyor.

Buna göre yukarıdaki düzeneklerden hangilerinin kullanılması en uygundur?

- A) I, II ve IV
- B) I, III ve V
- C) I, IV ve V
- D) II, III ve V

☐ Soruyu bilerek yanıtladım.
☐ Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

13. (2002-2)

Şekildeki I.kaba $\frac{1}{2}$ 'ye kadar X; II.kaba 1'e kadar Y ve III.kaba 1'e kadar Z sıvıları konuluyor. I. ve II. kaptaki sıvıların (a) mesafesine, III. kaptaki sıvının (2a) mesafesine fıskırdığı görülüyor.

Buna göre, X, Y ve Z sıvılarının d_x , d_y , d_z yoğunlukları arasındaki ilişki nasıldır?

- A) $d_y > d_z > d_x$ B) $d_z = d_y > d_x$
C) $d_y > d_x = d_z$ D) $d_z > d_x > d_y$

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

14. (2001-16)

Yukarıdaki üç kabın içerisinde şeker çözeltileri bulunmaktadır. Ancak hangisinde ne kadar şeker çözülmüş olduğu bilinmemektedir. Bu kapların I.sine 100g şeker, II.sine 50g şeker, III.süne 200g şeker ilave edildiğinde çözeltiler doymuş hale gelmektedir.

Buna göre başlangıçtaki şeker çözeltilerindeki çözülmüş madde miktarı büyükten küçüğe doğru nasıl sıralanır?

- A) II > I > III   B) II > III > I
C) I > III > II   D) II = III > I

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

15. (1999-23)

Şekildeki gibi bir saksı bitkisi üzerine şeffaf naylon torba geçiren bir öğrenci saksıyı bir süre soğuk, sonra ılık ve daha sonra da sıcak ortamda bekletiyor.

Öğrenci bu düzenele bitkide hangi olayı araştırmaktadır?

- A) Ortam sıcaklığının terlemeye olan etkisini
B) Farklı sıcaklıklarda besin yapmak hızını
C) Kök ile yaprak arasındaki madde iletim hızını
D) Farklı ortamlarda bitkilerin solunum hızını

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

16. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi' nde yer alan temel hak ve özgürlüklerle ilgili maddeler genellikle, "tüm insanlar, herkes, hiç kimse" gibi ifadelerle başlamaktadır.

Bu durum, insan hakları kavramının hangi özelliğini daha çok vurgular?

- A) Yasalarla korunduğunu
B) Evrensel nitelik taşıdığını
C) Ahlaki temele dayandığını
D) Doğuştan kazanıldığını
(1998-21)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

17. •Dünya’ da parayı ilk kez Lidyalılar kullanmışlardır.

•Frigyalılar, saban kıran kişiye ağır cezalar vermişlerdir.

•Hititler miras hakkını yasayla düzenlemişlerdir.

•Urartular, maden işletmeciliğinde ileri gitmişlerdir.

Bu bilgilere göre, hangi devlette ticaretin daha çok gelişmiş olduğu söylenebilir?

- A) Lidyalılar
B) Frigyalılar
C) Hititler
D) Urartular
(2001-1)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

18. Kuva-yi Milliye’ nin amacı, vatanı işgal eden düşman kuvvetlerini yurttan atmaktır. Kuva-yi Milliye düzenli ordu kuruluncaya kadar, düşmana karşı silahlı mücadele verdi. Bu mücadele ruhu sayesinde Türk insanı, yurdunu koruma düşüncesine sahip olmuştur.

Burada, Kuva-yi Milliye’ nin kuruluş amaçlarından hangisi üzerinde durulmuştur?

- A) Direniş amacıyla kurulan birlikleri toplama
B) Kurulacak yeni yönetimin ilkelerini anlatma
C) Türk insanında mücadele bilinci oluşturma
D) Türk insanının özgürlük isteğini dünyaya anlatma
(1999-7)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

19. Türkiye’ nin doğal güzelliklerini görmek için bir gezi düzenlenmiştir. Bu gezide, İhlara Vadisi’ nden başlayarak sırasıyla, Manavgat Çağlayanı, Pamukkale Travertenleri ve Yedigöller Milli Parkı ziyaret edilecektir.

Yukarıdaki gezi sırası dikkate alındığında, izlenecek yol, hangi coğrafi bölgelerden geçmektedir?

- A) İç Anadolu – Ege – Karadeniz – Akdeniz
B) Ege – İç Anadolu – Akdeniz – Karadeniz
C) Akdeniz – Ege – Karadeniz – İç Anadolu
D) İç Anadolu – Akdeniz – Ege – Karadeniz
(2000-1)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

20. Aşağıdaki Türkiye haritasında maki bitki örtüsünün dağılımı verilmiştir.

Makilerin yerini orman alanlarına bırakabilmesi için, hangi mevsime ait yağış miktarının artması gerekir?

- A) Kış
B) İlkbahar
C) Yaz
D) Sonbahar
(1998-14)

- Soruyu bilerek yanıtladım.
 Soruyu bilmeyerek yanıtladım.

Yanıtlama Davranışı:

**EK 3 – YANITLAMA DAVRANIŞLARINI TANIMLAYAN
MADELER**

1.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

2.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

3.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Durumu tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

4.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Yöneltmeyi tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

5.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Tekrar soruyu okudum.
5. Seçeneklere baktım.
6. Doğru yanıtı işaretledim.

6.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Tekrar soruyu okudum.
5. Seçeneklere baktım.
6. Doğru yanıtı işaretledim.

7.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Soruyu bütün olarak tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

8.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Soruyu bütün olarak tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

9.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra yöneltmeyi okudum.
3. Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

10.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra durumu okudum.
3. Yalnızca yanıtı götüreceğini düşündüğüm ifadeleri tekrar okudum.
4. Seçenekleri inceledim.
5. Doğru yanıtı işaretledim.

11.

1. Önce durumu okudum.
2. Sonra seçenekleri inceledim.
3. Seçenekler doğrultusunda yöneltmeyi okudum.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

12.

1. Önce yöneltmeyi okudum.
2. Sonra seçenekleri inceledim.
3. Seçenekler doğrultusunda durumu okudum.
4. Doğru yanıtı işaretledim.

13.

1. Önce şekli/çizelgeyi inceledim.
2. Sonra durumu ve yöneltmeyi okudum.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Seçenekler doğrultusunda şekli/çizelgeyi tekrar inceledim.

14.

1. Önce durumu ve yöneltmeyi okudum.
2. Sonra şekli/çizelgeyi inceledim.
3. Seçenekleri inceledim.
4. Seçenekler doğrultusunda durum ve yöneltmeyi tekrar okudum.

EK 1- MADDE GÜÇLÜK(p_j) VE MADDE AYIRT EDİCİLİK(r_{jx}) İNDEKSLERİ

Test Soru Numarası	Alt Test Adı	OÖKSYS Yılı	OÖKSYS Soru Numarası	p_j	r_{jx}
1	TÜRKÇE	1998	20	0.64	0.46
2		2000	5	0.51	0.39
3		2001	3	0.76	0.47
4		2001	16	0.47	0.22
5		1998	9	0.87	0.68
6	MATEMATİK	1999	1	0.41	0.44
7		1999	18	0.33	0.33
8		2000	8	0.27	0.34
9		2000	7	0.64	0.40
10		1998	25	0.28	0.58
11	FEN BİLGİSİ	2001	6	0.33	0.42
12		2000	13	0.37	0.48
13		2002	2	0.48	0.49
14		2001	16	0.37	0.46
15		1999	23	0.34	0.37
16	SOSYAL BİLGİLER	1998	21	0.49	0.55
17		2001	1	0.46	0.37
18		1999	7	0.53	0.44
19		2000	1	0.49	0.39
20		1998	14	0.26	0.37

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma, j¼rimiz tarafından lme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK LİSANS TEZİ ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan -----

Prof. Dr. Nizamettin KOÇ

¼ye -----

Doç. Dr. şener B¼Y¼KZT¼RK

¼ye -----

Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU

(Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylım.

...../...../2006

Prof. Dr. Meral UYSAL

Enstit¼ M¼d¼r¼

KAYNAKÇA

- Aydın, A. (2000). **Gelişim ve öğrenme psikolojisi**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Baykul, Y. (2000). **Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması**. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Bloom, B. S. (1972). **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals**. New York: David Mc Kay Company Inc.
- Cronbach, L. J. (1954). **Educational psychology**. New York: Harcourt, Brace and Company.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological testing**. New York: Harper and Row Publishers.
- Cüceloğlu, D. (1997). **İnsan ve davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- De Corte, E. (2006). Influence of number size, problem structure and response made on children's solutions of multiplication word problems. Retrieved April 21, 2006, Web: <http://www.eric.com>.
- Erden, M. (1984). **İlkokulların birinci devresine devam eden öğrencilerin dört işleme dayalı problemleri çözerken gösterdikleri davranışlar**. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk, S. (1972). **Eğitimde program geliştirme**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Gardner, H. (2004). Audiences for the theory of multiple intelligences. Teachers College Record, 106, 1,(212-220). Retrieved April 21, 2006, Web: <http://www.eric.com>.

Glass, A. L., Holyoak, K. J. (1986). **Cognition (Second edition)**. Singapore: McGraw-Hill.

Haladyna, T. M. (1994). **Developing and validating multiple-choice test items**. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers.

Kadioğlu, B. (2002). **Çoktan seçmeli testlerde test maddelerini cevaplama davranışlarının madde ve öğrenci özelliklerine göre nasıl bir değişim gösterdiğinin incelenmesi**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (2000). **Bilimsel araştırma yöntemi**. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Koç, N. (1986). Öğrenci gelişiminin değerlendirilmesi-Okul test programları-. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 19, 1-2, 281-294.

Morgan, C. T. (2004). **Psikolojiye giriş**. Ankara: Meteksan A. Ş.

Meeker, M. (2006). Brain research: The necessity for seperating sites, actions and functions. Retrieved August 25, 2006, Web: <http://www.eric.com>.

Onur, B. (1998). **Çocuk ve ergen gelişimi** (Üçüncü baskı). Ankara: İmge Kitabevi ve Yayıncılık.

Özçelik, D. A. (1989). **Test hazırlama kılavuzu**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özçelik, D. A. (1998-8). **Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

- Sönmez, V. (2001). **Öğretmen elkitabı** (Geliştirilmiş dokuzuncu baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tekin, H. (2000). **Eğitimde ölçme ve değerlendirme**. Ankara: Yargı Yayınları.
- Turgut, F. (1995). **Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları**. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Umay, A. (1992). **Matematiksel düşünmede süreci ve sonucu yoklayan testler arasında bir karşılaştırma**. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Umay, A. (1997). Yanıtlayıcı davranışların analizi yolu ile matematikte problem çözümleri için bir güvenilirlik ve geçerlik araştırması. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13**, 47-56.
- Umay, A. (1998). Seçmeli testlerde yanıtlayıcı davranışları ve şans başarısının elimine edilmesi işlemlerine ilişkin bazı öneriler. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14**, 54-61.
- Ülgen, (1997). **Eğitim psikolojisi**. İstanbul: Alkım Basımevi.
- Varış, F. (1994). **Eğitim bilimine giriş**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeşilyaprak, B. (Editör). (2002). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.